Масс а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«С В Е Т») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИННАРА, 25 октябрь, 1977 шу ● № 128 (5795). ● Мах 2 кап.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕЧА ГОВЗАНЧАШКА

вв. А. Т. АНТИПОВАНГА, Л. Д. БРЫЗГАГА, И. В. ГОНЦАГА, А. С. ГРИГОРЬЕВГА, А. Д. ДОВЧЕНКОГА, М. ИСАКОВАНГА, Н. В. КОЗИНАНГА, А. В. КОПЕЙКИНГА, Я. П. КЫХАЛОВГА, Ж. МОЛДАСАНОВГА, В. С. РУДЕНКОГА, Г. Я. СТОЛЯРГА

Деза новкъостий!

Дега чІоагІа тоам хулаш дийшар аз хьайбий боахам дегІабоалабеча доахача къахьегама толамеха дулх, шура, хилаяза ягІйоаца кхыйола продукташ дукхагІа яхара оаш тІаийцача кердача локхагІдолча декхарахи хоам беш долча письмо. Из — советски наьха вахара хьал хаддаза тоадара парте оттадаь декхар практически нихарс кхоачашдара доагГІаш дола масал.

Письмо тІа оаш геттара нийса белгалдоах Іаш хьалашка а хьабайн коа тІарча оалхазарийн лакха продуктивность хилийта, уж дебаде а тІера на доалийташ леладе а, фермай продукци алсамьякха, дикала хьоккамаш тоаде йиш хилар. Бакъда из дара дика вІаштІехьдаккха деза Іа доаккхилга. хьалкъалца пайда эза беза торовех, хьурмат деш, беркат долкхагІа доалаш пайда эза беза доакъара хІора килограммах, кертІаьккха дІоттве еза производства технологи. ХІаьта шо цхьанкха а шеко йоацаш бакъдув хьайбаш Іангара дахар дика вІаштІехьдаккхар хІана тІехьаьтетта вІалла а йиш йоала декхар, хьайбай боахам дІадо дегІабоалабара керттера хьал да ахаш.

Хьайбай боахам лелабеча интенсивни методаш юкъехулла, къахьегама овсарле лакхъе шо гІертар массане а къоабла де деза да. Алха фермашка беча билла интенсификаци яр, прогрессивни гІулакхаш леладар—из ба шура дукхагІа яккхара, чуоттадаь кхоабача хьайбий дІачу лучу ханара лозал тІакхетийтара, фуаш, тха дукхагІа дахара кертера нийсъ, продукташ дукхагІа йоахийта сиццаь ца Іеш кхы кхы а эффективно, къахьегама средствашц кІезигагІа дІадахийта торо лун бола никъ.

Шоай письмо тІа уйла тІайохийт оаш хьайбаш леладераште карагІдуалача гІулакхашта юкъерча лаьтта леладерий доар... [illegible]

[illegible]

Л. БРЕЖНЕВ.

ТІАИЙЦАДИЙ ДЕКХАР— КХОАЧАШДЕ!

Советски наьха башха-дика традици а хиина дІаэттад деза деноаш, хиний, кхыйолча лоархІамеча событей сийна социалистически декхараш тІаийдеига. Уж кхоачашдар, халъа боахама моллагІча даькъе къахьегам из вале а, хІара сага сийле я.

Хьалхалаттарий девиз я «ТІаийцадий декхар — кхоачашде, дениадий доц — хуи да хила!» ахаш. Цу девизагІа болх беча дукхача коллективашта дика кхоачинадьд Даьхенна шоаш денна дош: пачхаьлакхенга укх шера дохка лаьрххІа хинмача 150 эзар тонна меттел республика къахьегамхоша декхад 154 эзар тонн совгІа ялат. Кхоачашъяьй кхы цхьайола культураш йохкара шера йола планаш а.

Пачхаьлакхенга дулх дохкара нйс бетта план—182 процент, шура — 112, фуаш — 126, тха дохкара — 109 процент кхоачашъяьй хьайбаш леладераша. 18 октябре Нохч-ГІалгІай республика къахьегамхошка денача КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела ков. Л. И. Брежнева письмо тІа язьдал:

«Дег тІара дакъала ба из колхозхой, совхозий белхалой, юрта боахама специалисташ, заготовительни организацей, промышленнос а транспортни а предприятей коллективаш, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органий белхалой, Нохч-ГІалгІай АССР беррига къахьегамхой ялат, хоартол, сом, хорбаз-пастай культураш пачхаьлакхенга йохкара социалистически декхараш толамие кхоачашдарца.

Республика къахьегамхой Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара бахе ма-боагІа ваькъабаьара КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъеча керда толамаш лаьар лов сона».

Цу дІайхача моаршало кхы а чІоагІагІа яйдаьд Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой творчески хьинар, керда низам оарцагІаьаьхад иттагІча пятилетка заданеш хенал хьалха кхоа... [illegible]

[illegible]

Советски Союза къахьегамхой! Къовсам лоаттабе КПСС XXV съезда исторически решенеш, иттагІча пятилетка сийлахь-йоккха программа кхоачашъяр духьа!

Коммунизм хьалъеча керда толамаш дахара дІахьалхашкахьа доле!

(Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга КПСС ЦК ТІаьхьахьамашера).

ДЕННА ДОШ КХОАЧАШДУ

Пачхаьлакхен плани тІаийна социалистически декхарашта тІехкхоачаш а деш, къахьетта дина къахьегаш ба укх юбилейни шера Назрановски мельзавода болхлой. Валови продукци арахецара нйс бетта план 102,4 процент кхоачаш а еш, планагІа лаьрхІатул совгІа цар арахийцай 1270 тонн тайпара продукци. Продукци маьхала яккхара задани 103,5 процент кхоачашъяьй.

Овсаре къахьегарах кхоачамбаь Іеш оамал яц завода коллектива. Цо тІагІертта къовсам лоаттабу шоай деррига техники - экономически хьоккамаш тоадара а. Къахьегама овсарле лакхъяра задани яах-ах процент совгІа тІехкхоачашъяьй. Дукхьала из лакхъяра чотах кийчъяьй планал совгІа ара мел хийца продукци. Арахецача... [illegible]

... ра ца хьлара тешал деш дола масалаш а доаладе йиш я. Укх тІехкхьарча дие шера арахеца продукци ассий а аьлав цхьаккха рекламаци кхачаьаш тхога, яхаш дувц завода директора Нальгиев Пазкра. Шоай къахьегама толамаш цар хетаду Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача шІейна.

Ше - шегІа къахмана дац уж толамаш. Цуа керттердар да продприяте кулгалхоша, общественни организацеша шоай коллектива къахьегам кхетамца вІаштІехьйаккхар, бригадни методагІа болх беча цехашкарча, бригадашкарча болхлоша шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хьинар кхо ца деш, къахьегар.

Ииттта къахьегача коллективе хьахиинаб итташ башха-дика производственникаш, хьехамчаш. Царех ба слесарь Цечоев Мовла, вІшк йоаккхар Аушев Іаьла, бригадир Барахоев Муса, жестянщик Могушков Анатолий, кхы дукха барах а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

БУРУВДЕТТАРИЙ ТОЛАМ

Сийлахь-боккхача Октябра юбилей гаргахкоачаш доагІача декъошка дика толам баьккхаб МагІалбика бурувдеттараша.

Нйс бетта бурувгохара балхаш 102 процент кхоачаш а деш, пхе скважинига мелхдаьтта кІеж тохийтай цар, план 3 скважина йолча метта.

Къахьегама овсарле лакхъяра чотагІа 583 эзар сом дІадолдар кходаьд. Предприятена бурувдеттараша 796 эзар сом пайда баьб, дерхІаш хинйар 379 эзар сом мара да хинача.

Юбилея сийна яьржача яхье хьалхие а делаеш хьайоагІа Галаев Іийса, Хангемиров Гелимжан, Калошников Борис керте латта бурувдеттарий бригадаш.

С. ШАДНЕВ.

Нов. Н. А. Асхабовна Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен Грамота еарах дола

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

У К А З

[illegible]

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

гор. Грозный,
1977 шу 10 октябрь.

Россе къахьегама котало

Сийлахь-йоккхача Октябрьски [illegible] революце 60 шу дизара сийна шерре социалистически яхь а йоаржаяь, СССР керда Конституци деррига халкъо юнпаро а тІаиццаро а политически къахьегамеа хьинар айденача хьале Российски Федераце промышленноста болхлоша данал хьалха кхоачашъяьй продукци маьхала яккхарен лоархІамегІа дола продукце дукхагІа тайпаш арахецарен 1977 шера нйс бетта план.

РСФСР ЦСУ хоам ма-барра, дІадахача шера цу хенаца нийсдича промышленни продукци тІакхийттай 5,5 процент. Къахьегама овсарле лакхъеннай 4,4 процент, къахьегама овсарле лакхъяра чотах хьаьнй тІакхийттача продукцех 80 процент.

Белгалдоаккхаш да, бІарча хьалйцача промышленносто план кхоачашъяь яле а цхьайолча производственни объединенешеи предприятешеи кхоачашъяьяц продукци арахецарен маьхала яккхарен, къахьегама овсарле айярен накопленен заданеш. Кхоачашъяьяц Іаьржа металла прокат, серни кислота, мулхаш тІаетта магистральни вагонаш, чакхьяккха хьу, сборни вышабетон, кІадаш, телата кога гІирс, холодильникаш, кицелей кхидола тайпаш арахецара план.

Промышленносте дІадо болх бир производство технически эоганккхара, дикагІйола технически технологи юкъейоалаеш.

(ТАСС).

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарага, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателга новкъостага Леонид Ильич БРЕЖНЕВГА

Веза Леонид Ильич!

Беррига советски наьха дегашка кІоаргга чуессад керда Конституци — махка Керттера Закон тІаийцача СССР Лакхехьарча Совета исторически воархІагІча сессе Іа дов хьа... маьл. Парте, цун ленински Центральни Комитето, Іа, веза Леонид Ильич, халкъа вахара хьал хаддаза тоадара еча йоккхоина жоп луш къьстта дикагІа. къьстта тІегІертта, дикал лакха йолаш болх бе а дукхеэзача Даьхен ниа чІоагІбара юкъедакха доагГІаш доле декъе дахьа а белаш боагІа.

ХІаране йоккхо массане а млелане а йоккхо хІаране еша, СССР Конституце тІа дІаязла... ма-хилиера вай общества вахара Закон а хиина дІаэттад. Оаха кхетаду цу дерригие а хьайбай боахама болхлошта мел боккха бехктокхам тІебул. Шоаш ца кхобеш къахьегарца, юрта болеш тоаеш гІулакх леладарца городашкен промышленни центраши бахача наха маьхе кхачан продукташ лоаттаелта хаддаза тоадара дара йолла езаш ба уж.

[illegible]

тхоай декхар лерхІ чуоттадаь латтача хьайбей доадан йоаккхаш йола шурен, оалхазараш тІехье гІалу фуаш хаддаза дукхагІа хургдолаш, маьхе продукташ йоахилга а пачхаьлакхенга йоахийта а хаддаза алсамдоахаргдолаш болх бар. Хьона дош лу оаха веза Леонид Ильич из декхар кхоачашдара деррига тхоай низаш тІадоахийтаргхилара.

ГІаддаха хоам бу оаха Хьога Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дизара сийна тІаийцача тхоай хІаране социалистически декхарех тхо толаме лоархІадеш хиларах, хІаьта тешшаме ях оаха уж дикка тІехкхоачашдергда.

Пачхаьлакхено тІо дарах чІоагІьеннача юрта материально - технически базах ког кІортолга а еш, хьайбаш леладерий хІана йиш я керда доккагІдола мулаш уттаде. Тхона юкъе я «Октябра 10 шу» яхача черниговски колхоза доярка А. Д. Довженко. Дерригие а чот яь, деррига а лаьрхІа, цо дош деннад чукхоабича хан-юкъа хІара Іаттагара 6400 килограмм шура яккха, хІаьта 1978 шера — 8150 [illegible] ... гаш тешаме доакъара бажа хьаеча, фермаш тоъа, бизаеча маьха доакъарашца Іалашъеча лаьтта леладеча болхлошта.

ТІехьарча шерашка хьайбай боахаме дикала доккхий хувцамаш хулаш латт — отрасль промышленнин лерда тІа йоаккхаш я. Фермашка кхоам прогрессивни технологи, къахьегам кердача тайпара вІаштІехьбоах. ТІа-тІа эргаюлача техникo наьха къахьегам аттача боах. нун овсарле лакхъю. Цу хьалашка шерра яьржай Іа. Леонида Ильича хьал а лаьца эстониски доярка Л. А. Пейпсе дІайолаьь къахьегама эгтара лаккхегІа йолча овсарленга кхачара йола хьайбаш леладерий ахь. Тахан тхоца ба хьайбаш леладераша юкъе шера эзар центнерал кІезигагІа йоацаш шура яккхара болабаьча болама эгтара хьалха юкъебахарех наІ вола Ленина цІерагІча Подмосковьера совхоза доахан машинашца детта оператор А. В. Копейкин. Цо гІуллакх деш 215 етт ба, 925 тоннал кІезигагІа йоацаш шура яккха тІаийцад цо, хІаьта укх Іан заман юкъа — 470 тонн. Говраш леладеча Еррисоюзни института опытни боахама доахан машинашца деттача оператора Н. В. Козинас тхона дийцар укх шера шо гІулакх деш 55 етт ба, хІаьта тІадовгІача шера 100 етт хьа а яьца хІаранегара 5000 килограммал кІезигагІа йоацаш шура йоаккхаргъя аьнна.

Доккхий декхараш тІаэа чу... [illegible]

торнша лаьрхІад дулха 1000 бежан кхабен 3500 центнер доал цара тІакхетийтен, хІаьта дени - буси тІакхета дозал 950 граммага я кхачийта. 450 килограммал лакагІа дозаа доацаш хьайбаш дохка.

Хьайбаш леладерий балхах дІакъаста йиш йола лакъе а хиина дІаэттаб хІаиз продукце дикал айяра тІехьа лоаттабу хьовсам. Брестски область Жданова цІерагІча колхоза доахан машинашца деттача оператора Л. Д. Брызгас хоам бир тхога шай группа хІара Іеттагара 1978 шера 5100 килограмм шура яккха, валови шура йоаккхилга 3850 центнерга кхачийта декхар ше тІаийцад аьнна. Дика да из еррига продукци цхьоалагІча сортагІа мара йоакарг йоацилга.

Хьайбаш леладераша кхьча доакъошка а лакхъю къахьегама овсарле. Молдавски ССР «Колхозживпром» Сорокски объединене оператора И. В. Гонца—тІадовгІача шера 3300 хьакха чуоттаь кхоба а 383 тонн валови дозал, дени-буси хІаранена 620 грамм тІакхетийта а лерхІаш я. Крымски областа Токаревски коа тІара оалхазараш леладеча совхоза оператора Р. Я. Столярас Іаи юкъа 225 эзар бройлер хьалкхеергъя. 290 тонн дулх дакхха торо дургъя цуна. ХІаьта 1978 шера цуи валови дулх 360 тонн хургъя. Іан замалахьа шурен дулхи дукхагІа даккхара доккхий социалистически декхараш тІаийцад Я. П. Кыхалов, Ж. Молдасанов... [illegible]

тивность лакха йолаш пайда эзар къастта лоархІам болаш да. КПСС ЦК-и СССР Министрий Советен сонам тІа геттара нийса белгаду доакъара хІара килограмм кийх а я ма-могга дукхагІа пайда лургболаш марай хьайбашта яла йиш яц яхеш. Оаха болх бу фермаш доккхайй ремонт а яь Іанга кийчъяьй. Деррига доакъараш учета яйцад, вІаштІехьдаккхад цехаддаш уж хьатІакхухьилга, болх бе колаялийтай доакъара цехаш, оттаьй рационаш, чІоагІа тІехьожаш лоаттабу доакъараш дІателара. Из лоархІ оаха хІана хьайбай боахаме болх беш мел йолчуш эгтара керттера, вІалла а тІехьадаьа йиш оаша декхар. Тхо тешаш да цу лоархІамеча гІулакха юстара а ца йоалаш шоашкара доагІа лакъа шефство лелаеча организацей, комбидоакъарех микробиологически промышленноста предприятей коллективаша юкъеьоргхиларах.

Іаи замалахьа тхона, фермей болхлошта, тхоай керттера декхар гу хьайбий боахам кийсен тешшамех дегІабоалабар, хьайбашкара дукхагІа шура яккхари цар доадал тІакхетийтари, интенсивни методаш шерагІа юкъехувлилга, къахьегама овсарле айелга, дика тІехьа пачхаьлакхенга дулх, шура, кийола продукташ дукхагІа йохкар долга. Къахьегамца бола тха новкъостий социалистически яхьа шерра юкъегІоргба. [illegible]

А. Т. Антипова, Социалистически Къахьегама Турпал, Новосибирски областа «Первомайский» племзавода доярка; Л. Д. Брызга, СССР Лакхехьарча Совета депутат, Брестски областа Жданова цІерагІча колхоза доахан машинашца деттан йола оператор; И. В. Гонца, Молдавски ССР Сорокски района «Колхозживпром» объединене кхакхиргха ... оператор; А. Д. Довженко, Социалистически Къахьегама Турпал, СССР Лакхехьарча Совета депутат, Черниговски областа Прилукски района «Октября 10 шу» яхача колхоза доярка; М. Исакова, Социалистически Къахьегама Турпал, Ташкентски областа Ташкентски района Узбекски ССР 60 шу дизара цІерагІча колхоза доярка; Н. В. Козина, Рязански областа ВНИИК опытни боахама доахан машинашца детта оператор; А. В. Копейкин, Московски областа Ленина цІерагІча колхоза доахан машинашца детта оператор; Я. П. Кыхалов, Социалистически Къахьегама Турпал, Куйбышевски областа «Черновский» совхоза керттера зоотехник; Ж. Молдасанов, Социалистически Къахьегама Турпал, Алма-Атински областа «Каракаринский» совхоза вокххагІа вола жа Іу; В. С. Руденко, Социалистически Къахьегама Турпал, Ставропольски края «Ипатовский» совхоза вокххагІа вола жа Іу; Г. Я. Столяр, Крымски областа Токаревски коа тІерча оалхазарий совхоза бройлераш хьалкхею оператор.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьара Совет гулъярах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо сацам бу:

ЯлхазлагІа держача Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета ялхлагІа сесси 1977 шера 16 ноябре гор. Грозне гулъе.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

Гор. Грозный,
1977 шу 21 октябрь.

Шурий фермаша 16 денз 20 октябре кхаччалца баьча балхах йола сводка

Районаш	Дийнахьа буси Іаттагара яьккха шура: 1976 ш.	ДІадахача дийнахьа	Отчетни дийнахь	Еррига яьккхар (проценташ) 1976 шерашца нийсйича	ДІаелнар (проценташ) 1976 шерашца нийсйина	Товарност (проценташ, еррига яьккхачох)	ДІаелнар 1 сортагІа (проценташ, еррига дІаелначох)
Шелковски	3,6	6,5	6,0	107	109	84	61
Наурски	5,1	5,8	5,4	107	99,7	78	32
Шалински	3,7	4,6	4,4	122	113	86	—
Ачхой-Мартановски	4,3	4,4	4,2	101	107	93	24
Гудермесски	3,6	4,1	3,9	109	112	86	58
Урус-Мартановски	3,9	3,9	3,8	102	94	86	50
Нахтеречни	2,1	3,5	3,2	158	150	98	—
Малгобекски	2,5	3,2	2,7	122	116	97	23
Назрановски	3,0	3,4	3,2	100	90	85	68
Сунженски	4,6	4,8	4,5	98	102	78	32
Грозненски	4,7	4,5	4,3	92	96	87	38
Республике тІолла	4,2	4,5	4,3	103	103	[illegible]	[illegible]

ДЕГ ТІАРА КЪОАБАЛЪЯЬ ХЬАЛЛОАЦ

Республике чиххьалле я КПСС ЦК октябрьски (1977 ш.) Пленуман аргІан йоацача СССР Лакхехьарча Совета ворхІагІча сессен итогаш яцаш йола городски районашкан комитетий пленумаш, активай собранеш. Цига къамаьлаш деча коммунистаюк дег тІара къоабальяь хьаллоац СССР керда Конституци, шоай вахаре из дерригІа кхоачашьйтаргхиларех тешам лу.

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОН

Дерригача советски халкъо санна, Урус-Мартановски района къахьегамхоша а чІоагІа дегаш айденна болаш тІайкцар эггара лоархІаметІа дола политически документ — СССР Конституци. Цу хІамо юбилейни шерара а бІарчача пятилетка а планаши социалистически декхараши хавал хьалха кхоачашдаьра лоаттабу къовсам кхы а шерагІа боаржабир.

Цох лаьца къамаьл хилар КПСС ЦК октябрьски (1977 ш.) Пленумен аргІан йоаллача СССР Лакхехьарча Совета ворхІагІча сессен итогаши новкъоста Л. И. Брежнева цу сессе яьча докладацара хьадоагІача районни партийни организаце декхарехи доше дийцача парте районни комитета пленуме.

Цу хьакъехьа доклад йир КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова. Цо аьлар, СССР керда Конституци тІаэпар района кхаши хьайбаши леладераша доккхий толамаш дахарца белгалдаьккха хилар. ТІеххоачашдаьд ялт доккара, тІайпа социалистически декхараш, во даи дулкх шурех йоахкара даькъе даьха хьоктамаш а.

Докладчикка а цул тІехьагІа къамаьл даьчар а чІоагІа гІадбахарца дувцар республика юрта бохама къахьегамхой толамаш даькъала дуцаш новкъоста Л. И. Брежнева йітача телеграммад, къахьегама ниттта лакха мах баро дІахо йодача хана кхы а дикагІа къахьега шоаш декхарийла бем хилараx.

ВЕДЕНСКИ РАЙОН

КПСС ЦК октябрьски (1977 ш.) Пленумен аргІан йоацача СССР Лакхехьарча Совета сессе итогаши новкъоста Л. И. Брежнева цу сессе яьча докладацара хьадоагІача районни партийни организаце декхараши дувцаш парте районни комитета пленум чакхъяьлар.

Доклад яьча КПСС райкома хьалхарча секретара Г. Г. Махаура белгалдаьккхар СССР кердача Конституце къахьегайхой хьинар чІоагІа яйдаь хилар. Из кхьнгде атта да, хІана ёьлча цун уІара статьяи мугІа советски наьха йоахой хьаьа бахьни ядаь бодила. Района лаьтта леладераша шоай дакъа юкъедихьад ялт кхедача республико бьаьккхача толама юкъе, хиил хьалха кхоачашъяьй пачхаьалкхенга дуах, шура, тха доккара ийс бетта планаш, хІаьта сом боккара — шера задани.

Юбилея сийна яржача яхьа шоашта карагІдайнарех дийцар Ленина цІерагІча колхозерча тхьамка леладеча звеньевое З. Алиевас, «Сельхозтехника» районни объединене тракториста Ш. Зигиева, Орджоникидзе цІерагІча колхоза парткома секретара С. Сулейманова.

Пленума довкъашхоша тІайцача соцам тІа дІаяздир Советски Конституци шоаш дег тІара рьаьза хиния хьаллоацилга, республика къахьегамхошка Л. И. Брежнева дайтача моарршала керда толамаш дахарца жоп а луш, баха ма-боаггІара Октябра юбилея накъагІоргболга.

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОН

ЧІоагІа безам тІабахийтах вай сийлахь-йоккхача Даьхенах доккхал деши Іомаю укх дешошка СССР Конституци района къахьегамхоша. Из хоадам болаш белгалдаьккхар «КПСС ЦК октябрьски (1977 ш.) Пленумен аргІан йоацача СССР Лакхехьарча Совета ворхІагІча сессен итогаши Л. И. Брежнева цу сессе яьча докладацара хьадоагІа декхараш» яха дош дувцаш яьча парте райкома пленуме.

— Конституце хІара статьяс, — аьлар цига доклад яьча КПСС райкома хьалхарча секретара А. Т. Харякова, — къахьга хьагойт вайна карагІдаьннараш, дагалаттараш, хьалда белгальяьхай вай бокъонаши декхараши.

Района къахьегамхоша из исторически документ дувцача хана шоаш тІайица доккхагІдола социалистически декхараш толамца кхоачаш а дь, хІаиз пятилетка кхоадагІча шера чотагІа пачхьалкхенга сом, бьаьдаараш, ялт, кхьйбай продукция йоалийта Іалашдаьд. «Лермонтовский», «Самашкинский» совхозашта хаоттама халача хьалашка эггара лакхагІа бола ялата хьукъам кхебе а из ханнахь чуэца а карагІдаьннад.

Пленуме къамаьл даьча ВЛКСМ райкома секретара А. Тагирова, «Урожайный» совхоза директора Ш. Зильбухарова, «Самашкинский» совхоза механизатора Б. Муртазалиева, ПМК-1066 каменщика А. Умарова, юкъера школа директора И. Хунаева тешам белар шоай коллективаша «билея сийна тІайица декхараши КПСС XXV съезда решенеши кхоачашъяра хьинари икзи кхоберг ца хилараx.

Пленума балха дакъа лаьцар КПСС обкома секретара М. О. Бузуртанова.

НАДТЕРЕЧНИ РАЙОН

Керда Конституци тІаэцаро района къахьегамхой политически къахьегамаш хьинар кхы а лаккагІа боарам тІа даьккхад. Кхаш леладераша тІеххоачашдаьд ялат доккара тІайица социалистически декхараш. Даьхен амбарашка чутессад 18,5 эзар тонн тІеххдика ялат, план 11300 тонн йолча.

КПСС ЦК Октябрьски (1977 ш.) Пленумен аргІанйоацача СССР Лакхехьарча Совета ворхІагІча сессен итогаши Л. И. Брежнева цу сессе яьча докладацара хьадоагІа декхараши дувцаш хиннача районни партийни актива собране доклад яьча парте райкома хьалхарча секретара А. Г. Пенькова а цул тІехьагІа къамаьлаш даьчар а хьакхайкадир шоаш мехка Керттера Закон чІоагІа къовбалда тІайицалга, цо луш йола бокъонаш декхарашцара къовстае йиш йоацилга шоаш кхетадеш болга. Шоашта карагІдаьнначох дийца ца Іеш балха нийсленна кхоачамбоацараш а белгалдьхар цар.

Собране довкъашхоша механизатора Я. Хадиева, «Знаменский» совхоза партбюро секретара Т. Саламова, Гвардейски юрта Совета председателa Х. Межидова дег тІара баркал йоахар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa нов. Л. И. Брежневна по республика къахьегамхой даькъала бувцаш моаршал дайтарах. Цар ниттта дийцар массанаьха беш бола организаторски кхетамен болх шерагІа боаржабе безам хилараx.

Массана цкъан дагара а лоаш собране тІейицача резолюце тІа белгалдаьккхар района къахьегамхоша КПСС ЦК октябрьски (1977 ш.) Пленумен аргІан йоацача СССР Лакхехьарча Совета ворхІагІча сессен материалаш рьаьза хиния къоабалъьялгeн уж шоай дІахо де дезача гІулакхий программа санна тІейицалгeн.

Собране балха дакъа лоаш а къамаьл деш а хилар КПСС обкома бюро член, НГІАССР Министрий Совета председателя хьалхара заместитель С. Н. Кожуховский.

ХАЛКЪА ТІАХЬОЖАМ

Деша боагІа лоархІам баьб

«Грознефть» объединене предприятешка балха ханах чайда эшара дешах 1975 шера 25 апреле шe тІайица соцам мишта кхоачашбу дукха ха йоацаш хьожаш хиннай республика халкъа тІахьожама комитет. «Грознефть» объединене, цун предприятешка, производственни подразделенешка къахьегаи вІаштІехьбоаккхилга тоадара, производствана кулгалделга эргадаккхара, коллективаш социально-культурни дегІайоалара, къахьегамхой балдара дІабувлаген хьанйбелгeн кІезигдара хІара шера организационни мероприятеш лакхйоах. Шерра-шера балха ха йоалга лохде, дувах дикагІа пайда эца, къахьегама овсарле лакхъе, производственни декхараш толамца кхоачашде аьттув боалийт цу дерригеша.

Нагахьа санна 1974 шера 27544 сага балха ди дайка даьс 1975 шера 14920 денга дІакхоачаш лохденнад из е цхьан сага лоархІам беш 1,12 сага денга, соадна ахы а 12120 сата денга дІакхоачадеш лохдаьд из лоархІаме гІулах. ХІаьта укх шера дІахкхача хана цхьан болалочуница лоархІам бича 0,37 сага дейге дІакхоачаш мара хилайзар балха ха йоалга.

Къахьегамхой балха тІерабувлара даьнъе а чІоагГа лохденнад балха ха йоалга. Нагахьа санна 1974 шера цхьан болалочоа лоархІам биче вах балха тІерабувлараргІа 0,35 сага ди дайнадале соакха 0,20 мара дайнадац, хІаьта укх шера хьалхарча ах шера 0,09 сага денга дІакхатчалца кхы а Іолохденнад из. кІезигденнад дахаж дукхагІа болх белга. Укх шера хьалхарча ялх бетта 2,1 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. Планал совгІа даьккхад 52,6 эзар тонн четхкалтта, 11,8 миллион кубометр газ, 4,5 эзар метр лоачах породана бурув техад, 500 эзар сома пайда баьб.

Цунна цхьана, «Грознефть» объединене цхьайолча предприятешка ханал дукхагІа болх бара, администраце пурамца вах балхара дІаахийтара чотагІа хІана а дукха йоа балха ха. «Грознефть» объединене [illegible] балха ханах пайда эзара хьакъехьа Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитето гучадаьха кхоачамбоацараш керттерча даькъе дІа а даька, зехьа балха ха йоалга дикка лохдаь хилар бальем долаш 1975 шера 25 апреле шe тІайица хиина соцам тІахьожама кІадкара дІабаьккхар.

«Грознефть» объединене халкъа тІахьожама комитетагара (нов. Авдеенко), группашкара, постащкара объединене предприятешка балха ханах дерттІа пайда эций хьожаш цахададаш тІахьожам лоаттабелга хьадийхад.

Соцам кхоачашбелга Іалашдаьдац

Нохч-ГІалгІай цемент еча заводе халкъа бохами баха наха доргорца, электрически йовхален энергеца Іалашбарах доагора-энергетически ресурсашта кхомбара кхы тІа де дезарехи бола 1977 шерара СССР Министрий Совета соцам дерттІа кхоачаш це бара деналга хьежай республика халкъа тІахьожама комитет.

Нохч-ГІалгІай цемент еча заводе (директор В. Г. Пузанков, керттера инженер П. В. Журин, керттера энергетик Л. А. Волошина) цІенхаштта кхоачамбоацараш дувлийт доагора-энергетически ресурсаш кхомбеш дІаахийтара йола партен правительствани указанеш кхоачашъяра даькъе. Энергоресурсех пайда эцилга тоадар дукъа де дезараш даи цу предприяте.

Совхкен укх шера хьалхарча ах шерен доагора-энергетически ресурсай кхомбара йола правительства заданеш кхоачашъяьяц. «Главзападцемента» чІоагІъяьча удельни нормашка диллача уж дукха дукхагІа дІаахийтай заводо. 1977 шера лаьрхІа оттаьча мероприятеша а оттабаьча боарамагІа кхоачашъяц энергоресурсашта кхомбара йола правительства заданеш. Цулухьа соахка 21,650 эзар киловатт-сахьат электроэнерги дукхагІа дІаахийтай е ерригa дІаяхийта оттаьчох 30,4 процент. Укх [illegible] хьалхарча ялх бетта дукхагІа дІаахийтай 9.809,3 эзар киловатт-сахьат, хІаьта июль бетта 94 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Из дукхагІа йоагІарах техкад 5270 сом гІод.

Электроэнерги йоагІачул совгІа йоахра керттера бахьан оборудоване къахьегама овсарле лоха хилар — 45 процент. Алхха помещенеш йоахъяран сердал теларах шера 33 эзар киловатт электроэнерги йоаю уккхаза.

Доагора кхомбара оттаьь мероприятеш йоагІаш йолча расчеташа чІоагІъяьяц. 1976 шера совгІа доадаьд 8,489 тонн условни доагор е нормах дерригІа дІадахийта доагІачох 7,5 процент. Доагор хьакъехьа дІаахийтарех учет лелаяц. Завода а йах бахача поселка а йовхала сеть сеттара воча лаьле я. Цу дерригe доагор зехьа доадара эша хьалаш кхьду.

Конденсат юкъалерзадара договорах кхоачашъяц. Котельне хьачутела делаю дола из хІара шера канализаце чуухийт. Из бахьан долаш шера 15870 сом зе хул.

Из дерригa хургдацар доагор, электрически йовхален энерги нийса дІаахийтарги кхом баран йола решенеш кхоачашъелга вІаштІехьдоаккхаре, царна деррттІа тІахьожам лоаттаборе. Завода кулгалхоша доагоро-энергетически ресурсаш кхом ца беш дІаухийтилга ловргдоаца хьалаш хьадеьдац, цу гІулакха бехке барашкара доагІар диэза хьадедац.

Завода халкъа тІахьожама комитето (председатель нов. Искандерова) дерттІа тІахьожам лоаттабап доагори энергии дІаахийтара, ма-дарра лелаа, из юстара латт цу гІулакха.

Нохч-ГІалгІай цементна завода кулгалхой декхарийла баьб белгалдаьха кхоачамбоацараш дІададара де дезар де, доагора, электрически йовхален энергена кхом бара оттаь заданеш, шеко йоацаш, кхоачашъелга Іалашде.

Доагора-энергетически ресурсаш эффективно пайда эцар хІадехаш партен правительствани решенеш кхоачаш ца ярах завода директора нов. В. Г. Пузанкова выговор яьй, керттерча энергетикаа А. А. Волошинах цІенхаштта бехк баьккхаб.

Завода а районни а халкъа тІахьожама комитеташа доагор, электрически йовхален энергии дІаахийтара лоаттабу тІахьожам дикка чІоагІбе беза.

Рузкъан кхомбеш ца хилча

Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитето г. Грозне бахьча тохкамен РСФСР финансай Министерства контрольно-ревизионни управлене яьча ревизен хьагучаьхьай Нохч-ГІалгІай АССР бахача наха бытовой гІулакхаш дара министерства «Чечингбыттехника» яхача объединене штатни бохама финансовни дисциплина чІоагІа телхаьь моттигаш.

«Чечингбыттехника» яхача объединене кулгалхоша (директора нов. Камышанске, йоккхагІйолча бухгалтера нов. Кургузовас), Нохч-ГІалгІай АССР бахача наха бытовой гІулакхаш дара министерства оагІонтахьара тІахьожам мелар хиларах пайда а эцаш, законагІа ца доагІаш пачхаьалкхен ахча дІаахийтад 1976 шерен укх шера хьалхарча 6 беттаь, бехктоккхамеча наха тІалаьтта 12,6 эзар совгІча сома маьла материалаш цара тІера дІайоаьй.

Ши болх цхьана кхоачашбара порядоки условеш телхаярах, оттаьча штатал совгІа административно-управленчески гІулакхаш дук персонал лелаярах, хІаьта ниттта гІулакх доацаш алапеш совнагІа ахча ІотІадеттарах законагІа ца доагІаш дІаденнад 8500 сом. Цу юкъагІа хьаьнкка бахьан а доацаш алапел совнагІа объединене автотранспорта водителашта 4339 сом деннад.

Боллой категорей чотах штате лелабаьча административно-управленчески персонала бодхлошта 3260 сом деннад. Болх ца баьча хана а тІехьа кхаь бетта лаьрхІа 609 сом алапи деннад объединене слесара нов. Скрипиценкена.

Объединенера цхьайола автомашинаш еха спидометраш а йолаш лелаяьй, цхьабаккъа водителашта 98 сома премин енай доагор кхоадьд аьнна.

Гучадаьнна объединенерча материально-бехктоккхамеча наьха 726 сома маьла товараш, материалаш, ахча ца тоъаш 1419 сома маьла совдаьнніех хилар.

«Балха командировкаш лертІахара кхы тІа а де дезарий хьакъехьа» № 131 а йолаш СССР Министрий Совето 1973 шера 1 марта баь соцам телха а беш, тохкаш йолча юкъагІа объединене директора нов. Камышанске 70 сом дукхагІа доацаш 900 сом совгІа ахча а денна республикал арахьа командировке вахийтад 19 саг — «толмачаш» оалараш — тайп-тайпара комплектующи деталаш хьакиржеш сихагІа хьаихийтон.

Цхьанкха тІахьожам боацаш лелаю «Чечингбыттехника» яхача объединене доаллхьара автотранспорт. Путевой листаш тІа хьагойтам яц транспорто баьча балхаш, маькьах, дІадахача доагорах йола дийнеш.

Уж харцахьара хІамаш нийсденнад «Чечингбыттехника» яхача объединене пачхаьалкхен дисциплина мелен бухгалтерски учет эсален хилар. Нохч-ГІалгІай АССР бахача наха бытовой гІулакхаш дара министерства ревизорски аппарато боах во бар бахьан долаш.

«Чечингбыттехника» яхача объединене директор нов. Камышанскийи йоккхагІйола бухгалтер нов. Кургузов декхарийла баьб гучадаьха кхоачамбоацараш дІадаха, РСФСР финансай Министерства контрольно-ревизионни управлене 1977 шера 26 апреле г. Грозне яьча ревизе акта тІа хьахьенха материалашк зе беше барий чотах юхаметтаоттадара де дезар де, шоаш чакхдаьнача гІулакхийи царех хьахиннарийи хьакъехьа 1977 шера ноябре Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитетага хоам бе.

Штатни бохама-финансовни дисциплина телхаярах, производственни участкайн цехийн балха тІахьожам мела лоаттабарах «Чечингбыттехника» яхача объединене начальника нов. Ю. В. Камышанскенеи йоккхагІйолча бухгалтера нов. Л. Д. Кургузованеи выговораш яьй, цу шиннена такха тІадожадаьа цар бетта алапе боарамера ахча (хьалхарчов 175 сом, шоллагІчов 155 сом).

Ведомствана чухьара тІахьожам во а министерства ю ревизеш проверкаши эсала а хилар дІахайтад Нохч-ГІалгІай АССР бахача наха бытовой гІулакхаш дара министра нов. Иларкаевна.

Министерствагара хьадийхад шийна карарча организацешка пачхаьалкхени финансовни дисциплина чІоагІъяра, цар дІаухийтача ахчанех материалаштен тІахьожам дикагІа лоаттабара даьза дардоацар делга, доагІачул совнагІа алапеш телареца, товараши материалаши ца тоъариа, во довл дарца «Чечингбыттехника» яхача объединенерча цхьабола наха пачхьалкхенна даь зе юхаметтаоттадергдола гІулакх вІаштІехьдоаккхилга.

БоагІачул совгІа мах бахарах

Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитето белгалдоакх, Назрановски трикотажни фабрике маьхашта пачхаьалкхен дисциплина цІенхаштта толхаь хилар.

Артикулаш зарцаьа оттаярах 1976 шерен 1977 шера хьалхарча 6 беттан розничи маьхаш сов а даьха 37803 сом ІотІатехад 164 эзар трикотажни хІаманна, хІаьта 12,0 эзар хІаманна — 19172 сома кІезигдаьа розничи маьхаш.

1975 шера 8 сентябрерча № 24-5-4/522 а йолаш долча РСФСР Минтекстильпрома письмога хьежжа фабрике хІаьа а вІашагІъеллаш маьхашта йола общественни бюро. Во лелабу арахецача продукцена маьхаш уттаду документаши вІаштІехьъяккхара болх, бедалца лаьрхІа бакъаль хьаоттадаза а предприяте кулгалхочо чІоагІдаьза а да маьхаш. Маьхий расчеташ тІайола журнал лелаяц.

Укх шера хьалхарча 6 бетта планал совгІа даь зе 600 эзар сома хилар. Арахецача хІамаех зеновн хилара керттера бахьанаш да трикотажни сата сов дукха брак хилар, боарамаш тІех ца сов дукха дІаахийтар, продукце кхьча тайпанна хІамаи дІахийтар, и. кх. дІ.

Арахеца продукци дикагІа хилийтар дуьха тІагІертта къовсан лоаттабаш коллективе, дикал дерттІа лоаттаю комплексни система юкъехьоа.

ХІара шера Іалаьвате дукха рекламацеш ух фабрикага, гІод техх во продукци теларах, товарий сорташ хегаларах, ца боагІа маркаш уттаярах, кхьдола юхамачча хьара хІамаш дарах.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советера Госарбитраж 1976 шера хьежай фабрикага нийтача 50 искага, цу даькъе 202 эзар сома маьла эсала продукци яхьийтарах нийтача 34 искага а.

1977 шера хьалхарча 6 бетта во хиларах юхайтай 111,7 эзар сома маьла 36,9 эзар продукце единица.

Уж дерригa кхоачамбоацараш нийсденнад къахьегам во вІаштІехьбаккхар, технически отдела начальника нов. Ю. Д. Шадиева, планово-производственни отдела начальника нов. Н. А. Лыщиковас, керттерча бухгалтера нов. Х. А. Долгиевас шоай балха декхараш бехктоккхам ца хеташ лелаярах, ведомствана чухьара тІахьожам мела хиларах, фабрика директора нов. Н. Г. Исаченкос отделийи службийи кулгалхошкара доагІар диэза хьа ца дехарах.

Назрановски трикотажни фабрика директора нов. Н. Г. Исаченко бехктокхамах, маьхашта пачхаьалкхен дисциплина цІенхаштта телхаярах, эсала продукци арахецарах дола дош из тІа а волаш шиъ аргІанарча заседане дувца оттадаьд Комитето.

Фабрика директора приказагІа технически отдела начальника нов. Ю. Д. Шадиевна, планово-производственни отдела начальника нов. Н. А. Лыщиковна, кертерча бухгалтера нов. Х. А. Долгиевана дисциплинарни бекх бах хилар теркал а деш, цар дош Комитета заседане дувцарах кхоачам а баь дита даьрхІад.

Теркаме эцалба тоххам бича хьахиннарех лаьца приказ а техад, маьхаши артикулаши оттаяра болх харцахьа даьккхача кулгалдеча боалхошта бехк а баьб, трикотажни хІамай маьхаш прейскурантага хьежжа нийсдаьн, 1977 шера 1 ноябрь хьатІакхачалехьа ерригача моделий артикулаши маьхаши нийсдара болх чакхбоаккхаргба, предприятена хула зенаш кІезигдара чаккхъяха мероприятеш кийчъяьй, дІаухийтача бедала боарамаш нийсдаьд, маьхий лоархІамаш тІаоола журнал дІаолладаьд, аьнна керттерча инженера нов. Е. Х. Пхиевас баь хоам.

Теркаме йицаб розничи маьхаш ІотІатехарах совдаьна ахча РСФСР Министрий Совета маьхашта йолча Пачхьалкхен комитето яьча решенегІа бюджета доходе хьачудахьаргда; фабрике маьхашта йола пачхьалкхен дисциплина кхоачашйой хьожаш 1977 шера декабре цІаьхха тохкам бергба аьнна Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета маьхий отдела начальника нов. С.-А. С. Ибриева баь хоам.

РСФСР текстильни промышленноста министрага нов. П. К. Сизовга хоам баьб Назрановски трикотажни фабрике пачхьалкхен дисциплина кхоачашъяра дІаухийтача бедала боарамаш уттахара гІулакх воча хьал тІа хиларахи арахецаш йола продукци эсала хиларах. Министерствагара дийхад уж кхоачамбоацараш дІадахара фабрика кулгалхошта новкъостал делга.

Назрановски района халкъа тІахьожама комитет (нов. А.-С. И. Теркакиев) декхарийла яьй Назрановски трикотажни фабрикерча халкъа тІахьожаме группа болх маьхашта йола пачхьалкхен дисциплина дерттІа лелаяйтар, бедали материалаши кхомбеш дІаахийтар, арахеца продукци дика хилийтар дуьха тІахьожам чІоагІагІа лоаттабергболаш тоабе.

Зехьа ма лоаттае вагонаш

Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитето баьча тохкамо гучадаьккхад, КПСС ЦК-вей СССР Министрий Советой цкъа санна дукхаза а хьалхадаьхан, хІаьта ниттта КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бюроси республика Министрий Советой даь согамаши доллашехьа а, «Грознефть» объединене предприятешка (нн. Сорокин, Сардалашвили, Пожилов) вагонаш йоассара гІулакх во латташ хилар. Объединене бІарча хьайпача 1 вагона лоархІаш норматІа 1975 шера — 4,3, 1976 шера — 2,5, 1977 шера 8 бетта — 3,6 сахьат мара сеца латташ йоа йиш йоацаш йола ха цу шерашка 22,5, 18,8, 54,1 сахьат йоальй.

Из бахьан долаш Старогрозненски Карабулакскени базашка машинаькъа 4737 вагонах пайда эзара торо йоальй. Цу юкъагІа вагонаш совнагІа совцаь лоаттарах объединене 290,6 эзар сома гІод текхад машинаькъа. Производственно-технически гІулакхаш дарен оборудованеца комплектаци ярен управлене карарча Карабулакски базе норматІа юкъера лаьрхІача сеца латташ 1 вагоно яккха езаш йола ха 1,5 сахьат мара йоацача метте, 52,4 сахьатага дІаккхьчай 1977 шера хьалхарча ах шера, хІаьта из бахьан долаш 181 вагон гоа я яьй, 14448 сома гІод а техкад.

Вагонех пайда эзара гІулакх къаьстта во латт Старогрозненски базе (директор нов. Федоров). Цу база алхха цхьан Мескер-Юртовски филиале 1975-чея 1976-чея шерашка 1707 вагон гоаяьй. 1976 шера гІулакх доацаш совцаь лоаттаеш вагонаша яьккха ха 1975 шераца нийсйича 2,2-зза дукхагІа хиннай, 31273 сома гІод техкад, хоатта аьча бІарчача 1975 шера техкачул шозза дукхагІа. Вагонех пайда эцилга кхы а дукхагІа телхад укх шера. 1977 шера 8 бетта 56417 сахьата дукхагІа гоаьй машинаькъа вагонаш, хІаьта из бахьан долаш 82991 сома гІод текхад. Вагонаш йоассеш дийнахьа а буса а болх белга вІаштІехьдаккхара хьакъехьара партен правительствни указанеш кхоачашъяц. Объединене чакхъяха оттаьча мероприятеш Іалашдац вагонаша сайца латтаи йоакха да кІезигьелга.

ГІулакх доацаш сов дукха ха йоаххаш вагонаш сайна латтара керттера бахьанаш — балашка болх во вІаштІехьбаккхар, халача балхашта механизаци кІезига яр, грузчикий бригадаш цІаккха а вІаштІехьъяьнна ца хилар.

Гобоахаш леал вагонаш дукхагІа хиццо йоллашехьа а, объединене наькъий бохам дегІа мела ух, 1976 шера декабре хьалъяь яьна Карабулакски базера машинаькъа тупик хІинз а эксплуатаце дІайийнац.

«Грознефть» объединенен (Пожилов) трубно-инструментальни базон (нов. Каракозов) геттара мела къесталу шин оагІорахьара эстакада а «Заводская» яхача станце тІадогІа наькъаш а долаш йола гІомара хьесапе материалаш чулоаттаю механизирована склад хьальяра проект оттаярен хьальярон дешаш.

Нохч-ГІалгІай АССР халкъа тІахьожама комитето «Грознефть» объединене кулгалхой (нн. Сорокин, Сардалашвили, Пожилов, Иванов, Каракозов, Федоров) декхарийла баьб тучадаьха кхоачамбоацараш дІадаха, гІулакх доацаш вагонаш сайна ца латтийтарах наькъа бохам дегІабоалабаран хоам болаш йола гІулакхаш чакхдоха, чакхдаьча гІулакхийи царех хьахиннарийи хьакъехьа 1978 шера феврале комитетага хоам бе.

Вагонаш шоай ханнахьа йоассаелга Іалашдара хьакъехьара партен правительствани указанеш кхоачаш во ярах а пачхаьалкхенна даьха санна зе а деш уж совцаь лоаттеш йоагІачул тІех сов дукха ха яхийтарах а выговор яьй «Грознефть» объединене генеральни директора заместителa нов. А. Н. Сардалашвиленеи производственно-технически гІулакхаш дечен оборудованена комплектаци ечен Старогрозненски управлене начальника нов. В. Н. Федоровнеи. Даь зе цхьадолча даькъе юхаметтаоттадар дуьха бетта доагІача алапе боарамe (270 сома) гІод такха тІадожадолча нов. Сардалашвиленна.

Шин оагІорахьа эстакада а йолаш Старогрозненски базе гІомара хьесапера материалаш чулоаттаю механизированни склад хьальяра шиъ ханнахьа проект оттаелга Іалаш ца дарах Къилбаседа-Кавказски машинаькъа управленеца дита ца е волаш Карабулакски базера машинаькъа тупик хьальярах выговор яьй «Грознефть» объединене Генеральни директора заместителя нов. К. Н. Пожиловна.

Утежелителий фондаш шоай ханнахьа дІаекъара, харарча базашка совцаь лоаттаеш вагонаша йоаха ха лоацъяра дийза дардоацар ца дарах производственно-технически гІулакхаш дечен оборудованена комплектаци ечен управлене начальника нов. В. Н. Ивановна выговор яьй.

Тха адрес: «Советская Россия»

ХІара денна массе тайпара бІаьш письмош доагІа «Советская Россия» цІерагІа. Царех цхьадола дакъа «Советская Россия» почта» яхача хІара деннарча подборкашка кепадетт газето. КІиранна цкъа бІарчча оагІув хІапа лаииийтаи яьнча дІалоацийт газет дешарий корреспонденцешка. Письмош дахкийтача моттигашка ух тха специальни собственни корреспонденташ, цар кийчъяь материалаш кепатт укх рубрикашта кІал: «Письмос никъа хьайхав», «Газет дешачо дехар дарах командировке вахав», «Бехктохкаме оза»... Письмоша хьалхайоах тхона фельетоний, ира критически выступленеш яра темаш. Шиъ 21 шера миллионаш доттагІий хиннаб газета, хІаьта дарие бе-беча нийкъагІа бувзамаш а лоаттаду. ХІаьта, [illegible] вай Даьхе столице — Москве а Россе эггара [illegible] моттигашка е — Чукотке, Дагестански [illegible] тха газет [illegible] «Со-

ветская Россия» къонахар а ветеранаша а бе-бе профессеш йолча наха деше—на да дукхача наха лаьрхІача КПСС ЦК кепайоазон органо газета эггара хьалхара кокер араяларна дувзаденна парте керттера наказ кхоачашдеш хилар — терхама юкъмоттиге дана Саг лоаттаеш хилар.

МугІарерча сага, цунна эшарий, хьаштий терко яр хила а хиннад, хІиэз а да тха оагІоний чулоацам хьахьоххаш дола керттердар, бІаргагІдар. «Правда» тІеи «Известеш» тІеи — хьалххагІа а деиз вІаштІехьдаьннача вІанни йолаш долчеи центральни газеташ тІа кепаетта материалаш ял «Советская Россия» тІа кепаеттараш. Тха оагІоний керттера, йоккхагІйола тема — йоккхача Россе, низ болча советски социалистически Федераце [illegible]

хьаькъале хьехаьнча. Из оаха диццац, цудухьа сакъердамен дика чулоацам болеш, цІенхаштта бехктоккхамеш къамаьл де хоергдола газет арахеца гІерт. Шийн тешамеча доттагІчоа — «Советская Россия» дешачоа газето къаьгга дуви Советски Іаьделе 60 шу дизара сийна лаьна социалистически яхь мишта дел, мугІарерчеи хьаьналчеи советски сага дика, беркате оамалаш хьа мишта хул. Вахарца гІа боахаш ахар, газета чулоацам дегара ди массаза доза дукхаьта тоабар — хІанз редакце центральни аппарате журналисташа-россиянаша а «Советская Россияна» хьалхара викалаш болаш Российски Федераце автономни республикашка, крайшка, областашка болча цун собственни корреспонденташа а кхоачашдеш дола декхар. «Советская Россия» журналисташ [illegible]

ШАЬРА ДАГАДОАГІА

[illegible]

хана вахача хІарапе дет чу йисай Сийлахь-боккхача Даймехка тІемах йола уйла. Дог довгаду хиннача човнии хально, къийстача новкъостий гІайгІано, яьнача Коталоно гІад а дигад. ХІаьта е письмо редакцега дайтача сага хІанз а сатем боабеш Іаьакъад цхьа хІама.

«Эза редакци! Ялхайтта шу даьна вар со 1942 шера, тІем тІара ведда цІа а вена тха юрта гаьна воацаш хьулалуш лийнача, тІом беш латтиш е фронте боабаь мозрой бола кхалнах бовхаш лийнача сай даьна духьала аз оаз айьча хана. Миатли яхача юртара шовзткъе ниттт гаргга майа саг цІаниирзапац. ХІаьта кхы а дукххачар Даьхе лораеш шоай цІий Іодахийтад, дукха барая човлаш хиппа унахІеновах баьнаб, ха боацаш дукеи [illegible]

гарча накагара хьахоз сона: «Хьай даьна, Гаджиева, мотт хІапа техаб Іа? Из Іа даьденпре йоаккхаргйоаш яр из Котало?» Аз жоп лу: «Са хиннавац да. Цо са нана дІакхессай, со дІакхессав, из тІем тІара ведда цІавенав, зовза ва из, цо шиъ цІи йоаккъ, вайна массенна а эхь даьд». Гаргалоний ІадаташкагІолла са кхел ю даьгахьарча гаргарча наха. ТІаккха цар хІана диацолийт «Тайша болх баьчоа лаьттан тІа хулчул дикагІа лаьттанна кІал хилча» яха лоамап наькъа къахьара закон? Халкъа деза цІий а мехкадеш лораццар Даьхен кхел? ТІаккха, «Цхьакка саг вицалийтавац, цхьакка хІама дицалийтадац» вай яхача хана — из дІадахачох, ара гІолла дІадувцилга хул-кх цунах. хІаьта гаргалонга диллача хІанз кхыча тайпа-[illegible]

йисте. Уккхаза 1970 шера чІоагІа мохк а аьга йоханьяр Миатли яха юрт, эпицентра юхе гІоллара дукха кхыраш я санна. Цу девошка даьха сурташ да сога. Сатийна дІабІаракьаже йиш йолаш дацар уж. Миатлинцаши цар лоалахой эзбутлинцаши мохк аьтачул тІехьагІа кхычахьа, кхерамс йоацача моттиге дІабахахбар — шаьрача Іоъарабаьнабар. Пачхаьалкхено гІишлой материалашца, юха ца луча ссудаца, мел эшача хІамашца новкъостал дир. Цхьаккха а цецвалахзар Ростовера Баку бодача автонаькъа юкке, ерригa а сомий бешамаша хьулаь, ерригa цІена тховнаш техка цІеноа дагІа Зубутли-Миатли яха керда агрогород хьалъэттача.

— Цецвала фуд цига? — йоахар сога миатлинцаша. — Ниттa ма йай вай советски порядок. [illegible]

хІинз тоошта керда цІенош хьалдаьд. Цхьабакъда е къаьнарча Миатлера а, е кердача Зубутли-Миатлера а сона хоравелзар дизертирствацеи бандитизмацеи шe бІехвьча Гаджиех хиннар дувцa ловш вола саг.

Массаза а боккхий вах гулъяча цхьегІа тІа къамаьл деча хана массехказза яьккхар аз из цІи. цхьабакъда йист хулаш саг вацар. Жопа меттел хезар сона бІаь шу хьалхагІа арадаьнна кІовнолг, хетаргахьа, къайлагІа лоамашка гІолла Гунибе бода йиикь мозстагІчоа дІахьекхача сагах дийца хинна хІама. Тайша болх баьр шиъ даь цІа веча, дас шийнав из. ХІаьта шe цхьанахьа дІа а вакха тІап аьнна вайна дІаваьннав — ваха хьалхашка сел чІоагІа эхь хийттад дуина тайша болх баьча шийн воІа хьалхаре. [illegible]

мел аьнча а, цу сага цІи яьккхар сова. Гуш дер, хулаш вар эггара хьалха цІи ма яьккхинге а боккхийча наха [illegible] заш хиннилга, хІаьта а лайнадац царна юрта сай доадаьча сагах лаьца къамаьл де. Ай мичара, наха дидденнадаи уж хІамаш, хІаьта юртарча наха бокъонна йола зовзал, тайша боля мо мара тахан а лархІац тІом беш долча Эскарера ведда цІавар. Цу боккхача тІем тІа шийгара доагІа дакъа лоацилга, шийн цІиа цига Іодохийтилга дилла ма хиннадий хІара салтечоа сийлен гІулакх, хІаьта шита мара тхьча тайпара къоастадеш хиннадац наьха дегашка дани дийна вусартвар малар.

Миатле письмой автор мича вах сога хьаьаларал совгІа, из цига, цу къаьнарча юрта воагІаш ца хилар белгал а даьккхар: хьанна дезаргда даьгахьарча гаргарча нахага, шe воале а воалаш, Іоттар еш дола бІарлаш шийна тІалекхийтилга.

Письмой автораш (Ахьмад [illegible]) дехар дарца [illegible] Махачкале [illegible]

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

Къонача депутаташта новкъостал де

Автономни республикан Лаккхехьарча Совета Президиумо шина аргӀанарча заседане дийцар Веденски района халкъа депутатий Советашна къонача депутаташца беча белхах дола дош.

Цу дешах лаьцна райисполкома председателан заместителан З. Я. Баширова хьоча докладаца ле а дийгӀа, Лаккхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар, боахами культурен дегӀаккхувлара халкъа депутатий районнин юртийн Советий депутатий хьинар айдара, пахацара цар бувзам чӀоагӀбара районе белгалера болх чакхбаьккха хилар.

Терко ю районнин Совета беррига депутатех 42,6 проценти юртий Советий депутатех 54,3 проценти дӀалоацаш болча къоначех дукхьашка хержачек депутатий.

ЯлхайттазлагӀа хержача Советий состав тоъал кердаяккхарца дувзадена районни Советеи цхьайолча юртий Советийи исполкомаша къонача депутаташца бергболча балха мероприятей планаш оттаьй. Царна новкъостах ду депутата декхараш кхоачашдара, Советашкеи хоржамий округашкеи беча балха гӀулакхех дӀенхетабара.

Цу гӀулакхна депутатий бокъонаши декхараши цар балха формаши методаши юкъаш, депутатий статусех дола Закон Ӏомадеш совещанеш ю, «Депутата денош» чакхдоах. Методически справочни литература чу а долаш, кийтӀаь статусах дола Закон хьадовзийташ йола стенд чу а латташ депутата цӀа да райисполкоме кийчдаь. Дукхача юртий Советашка депутата уголокаш я.

Дукхача юрта Советий исполкомаша (Эдиссанжийски, Сельментаузенски, Кирой-Юртовски, кхычар) депутаташа сессешка хьинарс дакъа лоацилга Ӏалашдаьд. Массаза а, аргӀанара сесси хулаш хилча хьалхагӀа а хоам бу депутаташка, дувцаргдола дешаш малагӀаш ха хойт, уж дешаш кийчдеча дакъа лоацийт.

Къонача депутаташа беча балха ВЛКСМ райкомаша а юкъьакнарча комсомольски организацешна а дагабувл.

Цу деррига хӀамаша тӀо даьд халкъо держарий хьинари инициативаи районе общественно политически вахаре, иттлагӀча пятилетка планашта задонеши кхоачашъеча айкра. Районан юртийн Советий дукхагӀа болча депутаташа шоай производственни балхеи гӀулакхаш кхетаме цхьана тарду депутатски декхараш кхоачашдарца. шоашкара хьокхаш гойт къахьегамца коммунистически гӀулакх леладара, социалистически декхараш толаме кхоачашду.

Цунна цхьана Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо белгалдоаккх, районан юртийн Советий исполкомаша къонача депутатий хьинар айдара ерригача формаш кӀеза а пайда ца эцаш хилар.

Цхьайолча юртий Советий (Макажойски, Харачоевски, кхычар) къонача депутаташца беча балха планаш яц. Массанахьа а вӀаштӀехьа даьккхадац депутаташта халданза дешар хьехилга. Наггахьа мара яц семинараш, совещанеш, «Депутата денош», хӀаьта цхьайолча Советашка вӀалла я а яц. Юртий Советий дукхача къонача депутаташта дӀадовзийтадац депутатий статусах дола Закон, цар бокъонаши декхараши, депутатски гӀулакхий формаш. Берригаш а бац депутаташ «СССР-е къахьегамхой депутатий статусах лолча Закона» текст тӀайоле брошюраш долаш.

КӀезига леладу хьалхагӀа гулъаьна Советий депутатий балха опыт тъазцара, къонача депутаташца цар тъамаьлаш дара гӀулакх. Депутата декхар кхоачашдара хьалхара депутатий беакхокхам лаккхбара кӀезига пайда эц сессешкеи массазарча комиссешкеи депутатий хоамашка, партийни группий собранешка цар еза отчеташка ладувгӀар сакха йолча формаех.

Районех юртийн Советий депутаташ хӀанз а кӀезига юкъеувз Советий сессешкеи исполкомий заседанешкеи дувцаргдола дешаш кийчдеча; дукхагӀа йолча хана, массазарча комиссеша дакъа ца а лоацаш, аллха исполкомий штатни болхлой тъинарца кийчду дешаш.

Депутатий группаши депутатий постаки вӀашагӀъеххаш районе.

Берригаш а бац депутаташ шоай таржархошца халданза бувзам лоаттабеш, хан-ханнахьа гражданаш тӀайбеш, Советий балха хьакъехьа, боахамех социально-культурни гӀирсаш хьалдара планаш, Советийи цар органийи решенеш кхоачашъяра хьакъехьа харжархошка хоам беш.

Районех юртийн Советий исполкомаша депутаташка ханханнахьа хоам бац сессешта юкъерча юкъегӀа шоаш беча балха хьакъехьа, Советий решенеши харжархой наказаши кхоачашдара хьакъехьа.

Райисполкомо кхоачам болаш тӀаххожам лоаттабац депутатски гӀулакхий керттера гарантеш йиза кхоачашъера. цкъаза бе боагӀача тайпара мах бац депутатий бокъонаш телхаьча моттигий. Советашка хаьтта хӀама а доацаш депутаташ балхара дӀабаьккха моттигаш хиннай районе.

Цу белгалдаьхача, депутаташца беча балха тӀарча кхоачамбоацараша мелъо районе боахамеи социально-культурни гӀулакхна дегӀайоалаяра декхараш кхоачашъяра Советашка еш йола эшаши. Районе колхозашеи совхозашеи кхоачашъаьдац дулх, шура, тха даккхарен пачхьалкхенга доххарех задонеш.

Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаккхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий Веденски районни Совета исполкома уйла тӀаерзайир къонача депутатий кхоачам болаш терко ца еш хиларе, депутатий статусах дола Закон дӀадовзийтара болх, боахами культурен дегӀайоаллара дакъе депутатий хьинар айдара тӀаерзаьь мероприятеш чакхъяхара шун боле болх мела хилара а хӀаьта иштта Советий организационно-массови балха хьалхара юрта исполкомашкарен райисполкома отдений кулгалхошкарен доагӀар дииза хьа ца дехаш хилара.

Районех юртийн Советий исполкомаш декхарийла е укх сонам тӀа белгаладаьха кхоачамбоацареш дӀадаха а депутаташца беш боле болх депутатий статусех долча Законо дӀадехарашка хьежжа дӀахо эргабаьккха тоабаре да дезар де а.

Района ерригача Советий, цар исполнительни органийи депутатийн керттера декхар — иттлагӀча пятилетка планаши задонеши, хӀаьта иштта Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара баха ма-боагӀара пакъабахар дукха тӀайшца социалистически декхараш а кхоачашдар.

Исполнительни комитеташта тӀаьдьхад депутатий гӀулакхаш чакхдахара депутаташта халданза новкъостал делга, депутаташа шоай полномочеш кхоачашъеча ерригача предприятешка, учреждешка, организацешка, цар кулгалхошка тӀо делга, харжархой тӀайбара, гражданий письмошка, жалобашка, заявленешка хьажара эшаш дола хьалаш депутаташта хургдола гӀулакх Ӏалашделга.

Шин кӀира даьалехьа чӀоагӀъяьва аргъаш къонача депутаташна, къастта а дукхьашка хержарашна, беча балха мероприятей планаш, семинараш совещанеш елга, «Депутата денош» чакхдоахилга, СССР Конституци, депутатий статусах дола Закон, кхыдола законодательство Ӏомаделга цар тӀа белгал а даьккха. Правови дешай даькъе депутаташта новкъостал дукхагӀа да а мел эшача справочни материалашъ уж Ӏалашбе а беза.

Бутт ха ялалехьа депутата дӀеноши уголокаши кийчйойла юртий Советий ерригача исполкомашка.

Ерригача Советашка депутатски группаши депутатски посташ вӀашагӀйоккхилга Ӏалашдолда, депутатий общественно производственни хьинар айдара, опыт дӀа-хьацара йолча цар торонех шергӀа пайда эцилба. Каст-каста Советий сессешка ладувгӀалда депутаташа беча хоамашка.

Ведески районни юртийн Советий исполкомашта иштта тӀадиллад депутаташ Советий сессейн массазарча комиссейи балха дукхагӀа юкъеувзилга. Къастта уйла тӀаихийта йоагӀа депутаташ сессе боагӀилга Ӏалашдараи дешаш дувцача царга дукхагӀа дакъе лацийтараи. ЗаконагӀа оттаьча депутатски запросашка, хӀаьта иштта сессешка депутаташа тийшача предложенешка а яьча замечанешка а хьажара порядок кхоачашъергйола гӀулакх де деза. Депутаташ дукхагӀа юкъеувза беза Советашкеи исполнительни комитеташкеи дувца ваттадеш дола дӀешаш кийчдеча. Каст-каста вӀаштӀехьаккха деза лоархӀамегӀарча дешах лаьца Советашта еча решеней проекташ предприятей, колхозий, учреждений, организацей коллективашка, бахача нахка юкъе юкылга.

ХӀара депутата харжархошца халданза бувзам лоаттабергбола, Советий балха хьакъехьа, боахамеи социально-культурни гӀирсаш хьалдара планаш кхоачашъяра хьакъехьа царга хоам бергбола, харжархой наказаши кхоачашдеяи хьинарс дакъа лоацарадола, шийи балхеи Советий балхеи хьакъехьа харжархошта хьалхашка, отчеташ ярах долча Закона йхар кхоачашдергдола гӀулакх де деза.

Районни Совета исполкоми декхарийла я ерригача предприятешка, учреждешка, организацешка, цар кулгалхошка депутатски гӀулакхий керттера гарантеш кхоачашъяра а хӀаьта иштта депутаташ тӀайбареи цар декхарашка хьажареи декхараш цар кхоачашдара а лоаттабу тӀахьожам чӀоагӀбе.

КОМСАШ ЛЕЛАЕЛГА ДЕГӀАДОАЛАДАРА — КЪАЬСТТА ТЕРКО

КПСС XXV съездо иттлагӀча пятилеткана лаьрхӀа чӀоагӀъяьча комплексни социально-экономически программа тӀехьаьна дӀахорча перспективех къаьстта моттиг хьокхаш юрта боахам дегӀабоалабара. Парте чӀоагӀа лоархӀам бу юртбоахама производства специализаци концентраци яра, цуй эффективность лаккхъера дешай. Из-м кхетадеш а да: дукхача хьале цум боарамах тийша ма дий парте керттера декхар кхоачашделга — халкъа вахара боарам лаккхбелга.

КПСС-о юрта боахам дегӀабоалабара керда йоакхо еш хилар хьалхьокх «Боахамий юкъарча кооперацеи агропромышленни интеграцеи ларда тӀа юртбоахама производства специализации концентрации дӀахо дегӀайоалаяра хьакъехьа КПСС ЦК-ве бах сонам. Цу тӀа хьалдаи къаьстам боалаш белгалъяьй юрта боахам айбара программа. Из документ карарен дӀахорех дешаш къестадеча хана вай гӀулакхашта жардин уллаш хила деза.

Вай республика шин лаьттаи климатически хьалашка, материальни къахьегамен ресурсашка диллача реальни торонаш я юрта боахама производство толаме дегӀаккхувлара. XV-ча областной партийни конференце документаш тӀа белгалдаьккхад, из декхар кхоачашдарга долхача керттерча декхарех цаӀ да юртбоахама производствана кӀало специализации концентраци яр, из хӀанзарча индустриальни ларда тӀа оттаяр аьнна. КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкомо, республика Министрий Совето КПСС ЦК-еи РСФСР Министрий Советеи предложенеш еннай комсаш, сом, баьцадараш леладергдолаш республикина специализаци яра хьакъехьа. Уж къобалъяьй.

Нохч-ГӀалгӀайчене комсаш лелаела чхьагӀар доаккхилгена къона даде а, эттара дукхагӀа доход душ дола юрта боахама дакъа дя. Цу продукцие удельни дакъа РСФСР-е йоаккхача ерригача продукцех 11,0 процент да.

1962 шера республике хьаьий 33 комсий совхоз, шоаш къаьстта 3 завод, ПМК, юкхьанна чхьагӀар доакха 11 завод чуйоагӀаш йола «Чеченингушвино» яха объединени. Республикерча ерригача комсий бешамех 98,2 процент «Чеченингушвино» яхача объединене кара я. Производственно-совхозни объединене совхозашка комсаш лелаяра дӀахо специализации концентраци яр дулба 1975 шера хьу тӀа а хьалий комсаш лелаю керда 10 совхоз, цу даькъе комсаш лелаю керда шин район а — Малгобекски Гудермесски.

Республика юрта боахамерча деррига лаьттах 5 процент дӀалоацаш йолча объединене ахнена совгӀа продукци хьаю йоххача маькага дилача. Цу деррига хӀамаша хьахьокх, комсаш лелаю дакъа чӀоагӀа экономически эффект йолаш хилар.

ЙисагӀча пятилетке аллла объединене совхозаша ялай 310 эзар тонн совгӀа комсаш, хӀара шера юкъера лаьрхӀача ялха комсаш 62,5 эзар тонн хилар, хӀаьта 1976 шера объединене совхозаша 101,5 эзар тонн е хӀара гектара тӀара 65 центнер комсаш яьхар.

Объединене совхозийн промышленни предприятейн коллективаша бейталара болх чакхбаьккхаб комсаш лелаелга дегӀадоаладара, совхозийн заводийн бедалеш материально-техническия база чӀоагӀъяра.

КӀезиг-дукха тоаенна комсаш кхеяра культура. Бокъонца механизаци яь даьнна комсий гаьнаш лаьттах йоххар, хьалгъахар, гаьнашта юкъерча йовкъашта обработка яр, комсаш чуэцача хана тӀамовттар, аӀар, шпалерах дӀехкар сашна доал хадача хьалъегама балхаш. Керттера балхаш чакхдоаха агротехнически хьинаш лоацъенна, дукхагӀа хиннад минеральни а органически удобренеш товсара бовраш.

Хаоттама-климатически хьалаш мича бесса дале а, лакха хьувкъам кхебеш бола башхадаша къахьегамхой бе тха. Царех а, масала, Наурски районна «Наурскийна» Кирова цӀерагӀеча совхозашкара Н. Щетинин, Р. Полищук, З. Карахлева, Гудермески района «Новогрозненский» совхозерча В. Насухавов, Надтеречни района «Братский» совхозерча А. Мегчиев керте латта бригадаш «Новогорский» совхозерча С. Хазуева звенос укх тӀеххьарча шерашка хӀара гектара тӀера 60—70 центнер комсаш гульо.

Комсий бешамаш дикача хьал тӀа я Малгобекски района «Луч» яхача комсий совхоза пов. А. Алиев управлякщи волча отделене.

Цунна цхьана белгалденнка даза комсаш лелаяра гӀулакх республике геттара мела дегӀаухаш хилар.

Де доагӀар дац комсашта хула филлоксера яха лазар юхатохара. Геттара кӀезига деба а ду, производствана юкъе а кхухь лаьттах йоцу па скхаш комсаш лелае йиш хулайтаиш шелала дика дукъьала отталуш дола перспективни сорташ.

Во дел вийлха йолча моттигашка комсаш дӀахоагӀара болх.

Зонерча боахамашка комсий сорташ хувцадзен уж еш дукха вӀашагӀдеттилга дӀадаккхаиеи дартдаш. Юкъерта эшаш дац 5—6-мел тӀех техническии 3—4-мел тӀех столови сорташ.

Шекхаштта кхоачамбоацараш да хий деккача лаьттах пайда эцара дакъе.

«Чеченингушвино» яха объединене дерттӀа дӀаякъамаш столови сортех йола комсаш лелаяра дешага, хӀаьта цу гӀулакхо новкъарле ю республике бада нах бӀарчача шера керлача комсашна Ӏалашбара.

КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома бюросе республика Министрий Советон, уж доккхий кхоачамбоацараш хьагуча а даьна, иттлагӀча пятилетке дӀахорча шерашкеи комсаш лелаелга дегӀадоаладара шерра программа чӀоагӀъяьй. Боахама из дакъа дегӀадоаладеча керттера уйла тӀаяххийтар фуд аьлча, из да, комсий бешамаш дӀайогӀа керда моттигаш лахаэшех уж дика дӀайоагӀанзеи, хӀанз йолаш йола комсий бешамаш тоаяь дӀаоттаниза яьг па хилар. Цу тайпара 1980 шерале республике 35 эзар гектар комсий бешамаш хургйола, цар хьувкъам хӀара гектара тӀара 70—80 центнерага а ерригачунхьаш йола комсаш 150 эзар тоннага а дӀакхоачаергйола гӀулакх даьза дартдаш.

Комсаш лелаелга дӀахо йодача хана промышленни ларда тӀа дегӀадоаладара — керда бешамаш дӀайогӀара а дӀаьта иштта Нохч-ГӀалгӀай республика хьалашка шин овлан тӀара дегӀауха культура дӀахо лелаяра а вӀалла юха па а къаккаш майрра карарзае еза Тийрка йистера гӀомара аренаш, цу ах массача моттигашка тӀоадал хургйола, хьу тӀаяргйола, керда сорташ доладергдола гӀулакх тоа а даь.

Тийрка йистерча гӀомара аренашка бокъонца мелиораци хьаул тӀехьагӀа, комсаш дӀайогӀа мегаргйолаш тоаде йиш хургъа 100 эзар гектарага кхачталца доле лаьтта, филлоксера яха лазар кхетарг ца хилара тешам а болаш.

Тийрка йистера гӀомара аренаш бокъонца карлерзаяра эттара хьалхара декхар лархӀа доагӀа проектни организацешта производственни коллективаштеи керттера положенеш вӀаштӀехьахеи кийчъеи хоиргдолаш йола Ӏилман учреждени вӀашагӀйоллар.

1976 шера гураьла эттача шелалоа цу шера июль-август бетташ ша тоаеах даьнача зуламо комсий гаьнашта тоъал доккха зе даьд, цудухьа цо укх шерарча хьувкъама зе де-а тарлу.

Комсаш лелаерашта чӀоагӀа белхтекхаме ха хьатӀаэттай хӀанз — чуэца беза хьувкъам. Хаоттама-климатически хьалаш мел во дале а, комсий хьувкъам лоацача хана ца бойташи чуэца дага ба тха къахьегамхой Сийлахь-боккхача Октябра езача юбилейна — 60 шу дизара баха ма-боагӀара пакъъабахар дукха.

С. МУТАЛИЕВ,
«Чеченингушвино» яхача производственно-совхозни объединене агроном.

ХУРГДОЛЧА ЯЛАТА ЙОАКХО ЕШ

Революци ялалехьарча Россе деррига лаьттах-кийсса ах хӀана дац аьнна дар кӀезига мара йоацача комешлкий кера хиннад. Производствана хьалашка диллача тӀехьабиса хиннаб юрта боахам: 30 процент ахархой боахамаш говр йоацаш, кхоалагӀа дакъе совгӀа дараш юртбоахама инвентарь йоацаш хиннаб. Юртара моцал цӀаккха а дӀайоалаш яцар. Дукхаза а дукхагӀа бола ахархой ах меци мисаеи къе нах бар.

Юь боахаш капиталисно бозабаран бокъонца хӀалак хилараш кӀалхара баьхаб ахархой Сийлахь-боккхача Октябрьски социалистически революце. Революци котъяьнначо шоллагӀча дийнахьа тӀайбаьд лаьттах дола Декрет. Советски Ӏаьдало эдамий исторе чухь эттара хьалха къахьегача ахархоита пайдана долча оагӀорахьа къоастадаьда аграрни дош. Шоаитте пайда эца йиш а болаш ахархошна кхачер хьалха помещиний, удельни, монастырски зиэш 150 миллион гектар совгӀа лаьтта.

ХӀанз Советски Союзе 27900 колхоз 19636 совхоз я. Уш да чӀоагӀа механизированни, тӀехдика дукха продукци телаш дола экономически чӀоагӀа боахамаш. Цар йоаккха ерригача товарни продукцех 90 процент. хьайбай продукцех 86 процент. Юкъера лаьрхӀача цхьан колхоза кхоач юртбоахама лаьттах 6,5 эзар гектар, цу даькъе оаӀа лаьтта 3,5 эзар гектар; цхьан совхоза — 19 эзар гектар юртбоахама лаьтташи 6,2 эзар гектар оаха лаьттех.

ХӀара шера юрта боахаме пайда эц 80 миллиарда киловатт-сахьат совгӀа электроэнергех. хӀаьта из шоаза хӀана ялан аьнна дукхагӀа хул 1970 шера СССР-е йоаккхаш хиннача электроэнергеа. Юртбоахама производства энергетически потенциал хӀара шера йоаккхагӀа хул. ТӀаккха из ... советски юрта боахаме хӀанз чӀоагӀа интенсификаци паькъа тӀа, Ӏилма-технически прогресса павкьо тӀа оттаьь ларда.

70-ча шерашка юрта социалистически эргалоаш е мокх болабевнача хана ахархошта 100 эзар трактор дулга дӀагадаьлад В. И. Ленина. ХӀанз советски юрта боахамга 350 эзар совгӀа керда трактораш кхоач хӀара шера. Юкъара лаьрхӀача колхоза 40 трактор, совхоза — 60 трактор кхоач. Ерригаш а лаьрхӀача колхозийи совхозийи хьашка болх беш я 2,5 миллион совгӀа трактораш, 1,5 миллион автомобиль, Ӏалахьата дукха тайп-тайпара юртбоахамен мелиоративни машинаш.

Юртарча къахьегамхой дукхаза а халаче хаоттама хьалашка лелабе безаш хул болхам. Цудухьа тахан эттара лоархӀамегӀарча декхарех цаӀ — юртбоахама производство шуй кога тӀа чӀоагӀа латтийта Ӏалашдаре лаьтта леладелта бӀаьш шераш хьалхагӀа деза хаоттама хьалех тийша хулга дӀадаккхари.

КПСС XXV съездо къаьстта лоархӀаме шин декхар оттадаьд советски юрта боахама хьалхашка: хьалхара дар — цокх продовольствецеи юртбоахама беделшеи тешаме Ӏалашбелга, массаза а тоъал юртбоахама продуктай кхоачамаш хулийтилга; шоллагӀа дар — городеи юртеи материальни культурно-бытовойи хьалаш таргадаргара наькъагӀа лерраргӀа ухалга.

Укх пятилеткерча планагӀа йисагӀча пятилеткана кийсина 16 процент дукхагӀа лакхьер лаьрхӀад шера юкъера лаьрхӀачи йоаккхача юртбоахама продукце объем. Эттара лоархӀамегӀара декхар долаш дус хилат дукхагӀа дахар: иттлагӀча пятилетке хӀара шера юкъере лаьрхӀача чулахьа ялат йисагӀча пятилеткана кийсдача 40 миллион тонн алсамдаккха а пятилетка чакхйоалаш шера 235 миллион тоннага дӀакхоачаде а деза. ЛоархӀаме декхар долаш дус ерригаш мел йола юртбоахама культураш дукхагӀа йоахилга а къаьстта доакъарш дукхагӀа кийчделга а. Иштта чӀоагӀа лоархӀаме да хьайбай продукци дикка дукхагӀа яьар а. Масала, дулх 17,3 миллион тоннай кӀезигагӀа доацаш (хьайбаш лоадаьчул тӀехьагӀа хьадаьнна дулх эзача) даккха, шура 102 миллион тоннага кхоачаш яккха, фуаш 67 миллиардага кхачкалца гулде лаьрхӀад.

Дукха капитальни вложенеш дӀайохийт юртбоахама даькъега. Карарча пятилетке из дегӀадоаладарга хьожаду 170 миллиард совгӀа сом, е халкъа боахамга дӀайохийтача ерригача капитальни вложенех 27 процент.

МалагӀа кхоачамаш да вай юрта боахама тахан?

Керттера кхоачамаш хьайи лелададарах доалх — керда, хьувкъам лаккхагӀа телаш долле сорташ, минеральни органически удобренеш шерагӀа юкъейхьар, бола па тувсаш лаьтта кийчлара системага доалар, лаьтташта мелиораци яр, кхаш леладе балха оасаре лакха йола техника оттаяр: хьайбай боахаме — шаекенной гӀулакх дӀахо тоадаре хьайбай продуктивность лаккхъяри, доахен дебадар, хӀаьта эттара керттердар — тешаме доакъарий базе хьаяр.

Карарча пятилетке 1 миллион 820 эзари керда трактор, 1 миллион 350 эзари грузовой автомобиль, 23 миллиард сома мах ма, цу даькъе хьайбаш лелаларем доакъараш дахарен гӀулакхе 10,3 миллиард сома мах ма тайп-тайпарча юртбоахама машинаш дургья советски юрта. Юртаиха пайда эца электроэнерги 1,7-зза дукхагӀа а хинна, 1980 шера 130 миллиард киловатт-сахьатага дӀакхоачаргъя. Укх пятилеткал хьалхагӀа дӀадахача пхе шерарчул 1,5-зза дукхагӀа минеральни удобренеш кхоачаргъя колхозашкеи совхозашкеи укх пхе шера.

Юртбоахама эффективность лаккхьяра бокхача лоархӀаме я боахамий юкъерча кооперацеи агропромышленни интеграцеи ларда тӀа юртбоахама производствана еш йола специализаци концентраци. Боахамий юкъара кооперации хӀана шерагӀа чакхйоаккхаш латт Молдаве, Украине, Белоруссе, РСФСР дукхача областешка.

Производствана интенсификаци ярна цуй эффективность лаккхьяра принципиально боккхача лоархӀаме йола йоккхий проблемаш къоастаеча хана Ӏалашьяте йоккха Ӏилман потенциал оарцагӀйовкхе вай меаха. Белгала аьлча, 1990 шерага кхаччалца юрта боахаме Ӏилма-технически прогресс яра кийчъеш комплексни программа я. Из болх дукхача Ӏилман коллективашта цхьана къа а хьегаш чакхбоакх: керададараш лохаш а 686 гаргга тоаккамий институт, цар филиалаш, станцеш, хӀаьта иштта 100 лаккхерча юртбоахама дешара заведенерча дукхача кафедрай Ӏилмахой а.

Юрта боахама деррига доакъошкеи лостамашкеи дергдолча Ӏилман балхий шерра программе еннай Ӏилмахошта аграрникашта. Хила доагӀаш дола юртбоахама культурай перспективни сорташи гибридаши, производства механизацеи технологеи средстваш хьадаъ белгалъяьй. Уж, ма-дарра аьлча, Ӏилман продукцена пачхьалкхено даь заказаш, цул дикаала хьокхамаш да.

Масала, укх карарча пятилетке селекционераша производствана дала хиза тӀехьа тӀайоагӀача хана хӀара гектара тӀара 80 — 90 центнер хьувкъам баргбола, мергӀилг лоаца дола гурахьа дуъча хӀин сорт, СибарегӀенеи Къилбседен Казахстанаи шелала дукхьала отталуш дола гурахьа юъча культурай сорташ, илатийпе шортта белок йоалаш бӀаьстан юъе дуъча кӀин ялата - фуражни культурен дикка хьувкъам тала сорташ, хьай деххача лаьтташка дӀайиъча хӀара гектара тӀара 120—130 центнер ярғйола хьаькӀий гибридаш.

Хьайбаш леладара даькъерча Ӏилмахоша кийчъе еза промышленни ларда тӀа хьайбай продукташ яхара эттара прогрессивагӀа йола технологически процессаши цхьан Ӏаттагара юкъера лаьрхӀача шура 5 — 7 эзар килограмм шура тха, чуоттадаьи доажадеши кхоаба доахани коа тӀара оалхазараши чӀоагӀа дорстеде йиш хулийтаргйола доахани коа тӀара оалхазараши дебадара, ахабара, леладара системеш.

Ӏилма-тохкама институташтеи конструкторски бюроштеи хьалхешка декхараш оттадаьд: дӀабоди ийзьегамца 1,5 — 2-зза кӀезигагӀа боаццаш лохбертболаш лаьтта леладарен хьайбаш леладарен деррига доакъошта машиний комплексаш хьое. Ӏилман задачаш еннай иштта химизацеи, гидротехника, лаьттай мелиораци, производства экономикаи организацеи даькъе а.

Юрташка йоккхий социальни эргалонаш ергъя пхе шера экономически программа чакхъяккхаро. Общественни боахамгара колхозхошта хьатӀайоагӀа доходаш 24—27 процент, болхлойи гӀулакхерча нахаи доходаш — 15—18 процент дукхагӀа хургъя. Дикка йоккхагӀа хургъя дарба дара, дешара, кадрай квалификаци лакхъяра, уж пенсешца Ӏалашъяра пайда эцаш йола общественни потребление фондаш.

Борис РУНОВ,
СССР юрта боахама министра заместитель.
(АПН).

ПЛАНАЛ СОВГӀА 2 ЭЗАР ТОНН

900 гектара тӀара 4520 тонн фуаьньха хьажкӀаш чуийнай Шалински районе «Джалка» совхоза кхаш лаладераша. Царех пачхьалкхенга елай 2513 тонн, план кхоачашъе 87 тонн мара ца эшаш.

Дика толамаш доах туйран балхаш тӀа Социалистически Къахьегамо Турпала Санйов Бауде кулгалдече бригадо. ХӀара гектара тӀара 51 центнер фуаьньха хьажкӀаш чуэц цар. планагӀа 30 центнер йоагӀача.

Социалистически эхье шоллагӀча моттиге латт Зармаев Абусаид керте латта звено. Цун коллективо тӀера гектара тӀара 47 центнер хьажкӀаш чуях. Иштта, сесаре кӀайхьег кхычер а. Цудухьа юкъера лаьрхӀача гектара тӀара 40 центнер совгӀа ялат дола совхозе.

Чуэцаниза йиса 50 гектар хьажкӀаш йокъая хьоттаешехь чуийца яргья. Коллективо лаьрхӀаа деррига а укх шера даьдешна планал совгӀа дӀалу ялат 2000 тонната кхоачаде.

В. ГУЧИГОВ,
Шалински района «Джалка» совхоза агроном.

деннача керта чешта кӀалхара, са дагардар ха гӀерташ санна, кӀирденна согахьа хьежар къагӀа жогӀера бӀаргаш. Аьхмадегара дийхар аз долла хӀама лерригӀен юхьаьнца дешн хьадувцар. ТӀаккха дӀавоалавелар из... ший дах пахьагара.

— Со хьалхаьвача са дахнанас дувцар, со вахча хана, тха нахьа ӀаьдалагӀа, са гӀовра елай «Со кхера ца луш кулг хиннад хь дах, хьа хургдий извинорт?» аьнна Ӏарбий меттала дах йоззув, а долаш йола шатта. Кхы сога хьа из кхоачаш дӀаяьччай из шатта. Со кхийнача хана гера леладеш бацар юртара маӀа нах. Бакъда, цас шатта Ӏаьдала дӀа а енвацар, каг а вьцар, доккъаьть цӀев тхорчах дӀаехлаяр цо из. Наггахьа мара бӀаргатцар сона сай да. Цо са нана йитаяр, хӀаьта со лелаве ший наьнага дӀавеннавар. Из енкачул тӀехьагӀа, тӀом хьовча хиннво нийсделар из, шийлача цӀенга чу цхьа вилар со. Баркал хила школа директора, Алиев Аьхмад-Рашида, из хӀанз пейсе тӀа а волаш Зубутли-Миатле вах. Цо къахьийгар город Каспийскерча ФЗО со деша вахайтара. Камешника дешар дешаш, тӀаьзи текка Ӏомавала лаьрхӀе вер со. Цу хинна тӀом хьайра. Каспийске боалабир Украинера эвакуаци яь кхаьнахи берашш. Уннара хӀамаш дар цу махагара тхона хьахезараш. Со цу хена комсомолец а, хӀаьта, берриге са новкъостий а санна, фронте гӀорг фуннагӀа дергдолаш а вар. Комсомола райкоме аьлар сога: хӀанз а хӀамига ва хьо, кӀезига хьы а ондавала. Цхьабакъда оаха, пхиъ вӀашагӀа а кхийтта, тхоашкара даха лаьрхӀар фронте. Гудермеса станце эшлона тӀара Ӏо а даьха ле а лийна, цӀалахь кар тхо. Иштта со Миатле юха веча уллата хайра сона да эскаре ваьккхалга, хӀаьта даьсесаг ший пех болча хӀанхьяр.

ХьатӀаэттар 1942 шу. Цхьа цхьан Ӏуйранна чухьарий дувца Сулама тӀа вахар со, хӀаьта со юха чукхаьчача хана чуъехьара дӀахьаййа яр цӀен цӀи. ЧӀоагӀа хӀаме тешар из. Лоалахой шоай цӀечошкара хьаара а баьнна, фу хиннад-хьогӀ ахаш санна, хьахьежар. ТӀаккха цӀаьхха цӀ хьайийлача, военни форма а юхаш латта сай да бӀаргавайра сона.

— Фу дей лат хьо? Хьачувала.

Чов хинна цӀаьенав моттиг вар со да, хӀаьта из бӀйса хьатӀалш ваьгӀа г ваьгӀа, дӀкхархар. Айлайкъе хабараш дар дувцаш — из дизертир а цхьанакхьа ловмашка хьулалуш а ва кхаш.

Цхьа бутт баьнача гӀоаза да юха гучавальча, из аьлар: «Гера Ӏо мишта кхесса Ӏа?» Циз болам ма шай хьо, юрта мел вар ма кхерарий хьох». Цо жоп делар: «Ваха безам ба са». ТӀаккха из аьлар: «ХӀаьта фашисташ Миатле а баьхка, етта болабалча?» Жоп даьдар меттел бата тӀе тӀоара техар цо сона, хӀаьта аз этӀаз а ваха кхьо хӀама аьнна цӀогӀа техача, етта воалаевлар из сона, хьаза йийтта.

Кхо бутт баьккхар дас лоамашка хьулалуш лелаш. Цул тӀехьагӀа хьаккхайкадир, ше раьза а хина тӀаевнача гешт дергаа аьнна. Да тӀавахар. Юрта юхавера. ЗаконагӀа гешт пахар пупна, со гешт дувургдолаш вацар. ХӀара цӀеннагӀа Дей-мехка тӀем тӀа бахабар маӀа нах, тха цхьа цӀа дар массанена а юстара даьлча санна дагӀаш — цхье гӀоаза тӀехбоалаш нах харцахьа хьежар тхова. ЦӀеро деташ сон дӀоаххаь бола нах кийча бар алха тӀем тӀа пхорчашта «гора уттерах» саг товчвала, хӀаьта шоаш шоашта а гоама хетар царна нетахьа санна дахаша баьхьанагӀа тӀем тӀа дакъа леца вӀаштӀехьа ца доалаш шоаш бнев хиларах...

Эхь тӀера дӀа мишта доаккхаргда?! Шоаш раьза а хинна тӀем тӀа баха лоараш тӀаьхех аьнна 1943 шера хьаккхайкадаьча хана да, кхетам чу а вена, эскаре ваха дӀаэзлургва аьнна хеташ вар со. ХӀаьта из шийна гале чу хӀамаш а сэха, шалтеи тӀехкари а хьоарчадаь, ловмашка хьалаахар. Цу хана со дӀаязвелар. Нах вӀаштагӀкхийттача мелле эттара хьалха хьаьлгӀа а ваьнна хьамаьла хир аз. «Масса шу даьгнад хьаьа?» — хаьттар сога военкомо. «Бераьйтта». «Бакъ хургаш ма?» «Юртсовета секретарага дӀахеттал Ӏа». Секретаро, вела а кьежа, аз яхар бакъдер, сона лоалахо вахаш кхоачаш ниххайтта шу а даланза со вола хоаши ше веллашехьа а. Нах вӀашагӀхийттача мелле шоаш раьза а хинна эскаре ваха дӀаязвелар нах кхы а.

Цул цхьа-шин де хьалхагӀа тха лоалахочун — мар тӀем тӀа ве а вийна дукхача берашна цхьаь кисача жерочун — гамаж йийнар. Цул дезагӀа цхьакка хӀама дацар цун. Ерригa юрт яр дувцш, бандиташта сердаш. Цу хана Махачкале вола со вакъавоккхаш хиннача са дьяхсашй сесаго наькъа водача сона гале чу кхача белла бар. Тхоаш раьза а хинна тӀем тӀа водаш вола тхо вордӀех хӀарамене наькъа долхаш салаӀо Ӏохайнача хана, аший два хӀама хьатӀа а даьккха истола тӀа Ӏоиллар. Аз а хьатӀадаьккхар сайгара дар. ДӀахьежача — цецваьннача оагӀийсар со: гамажа дулх. Тхоах саго кулг дӀатоханзар цунах.

Бакъдар, сий, партӀато бахьаш долаш, са дас гамаж лочкъаеь, са сакхйнадар, из жеро санна бола мисьа кхалах бахьаш доаш тӀом бе долхаш тхо. Кхы цхьаькха цхьан хӀамах а саккхйоя са цу хана: фронта лини Миатли яхеча юрта юкъе тӀоана а чакхйоалаш яр.

— Со юхаьализа сабар делаш, — дийхар аз новкъосташкара. Велда юхаьчкар со Миатле. УрагӀа тӀаводаш са а хаьле. Ӏовожар юха а, гӀетте, волар. Жерочун цӀагӀа дӀачуваьннача хана дукха ха яьккхар аз са дӀа а лаьца доаш эла ца моташ. ХӀаьта из со ше йолча сенна венав шийна хоаш санна бӀаракьежар сона. Гамажа кулх мича дӀалочъадаь доала цунга дӀа а аьнна, се ма водда милиционер волча вахар со.

Цул тӀехьагӀа вахаш йиса мел йоаккхача хана дийлургдоацаш дег чу дижар сона 1943 шера 24 марта ди. Дьяна нахьта яккха иггӀ шу ха а тохаш суд хилар цу хана. Цу дийнахьа а Махачкалера фронте дӀавахар со. Орелаи Минскаи, Варшаваи а Познани а юкъе тӀом баьб аз, берлински операцена юкъе дакъа лаьцад. Когах чов хиннай. III степена Слава яха ордени дукха медалаши еннай...

...Юхьах ца воаккхаш лаьдугӀ аз Аьхмаде дувцачунга, тахан ший дага мел дар хьадувца, хьалийта лезаш из хилар кхетаду аз. ХӀаьта эттара хьалха бӀаргавайнача сага хьалхашка из ле, тешалаш, этта дац къонахчоа. Бакъда, дӀа а хьа а къамаьлаш деча хана гучадоал, тхо кхы сед иштта хийра а ца хилар. Из-м хац сона, кхыметтел — кхоаччара хилар а: цхьа салтий вошал долаш, хӀана аьлча тхо шаккхе а Минска юкъе тӀом беш а шига вӀаштӀеххета тарлуш а хинна, хӀаьта вӀашагӀа ца кхетар кхыметтел тамаш а я. Цунах хоа сона, Аьхмада мел дийцар бокъонца бакъ долга. Цо къайлахьацар даьца а гаргарча нахаца а нийсденна ший гӀулакхаш. Дукхьа хьаьлар цо: ший да дизертир хинна ца Ӏеш, дала оарц доаца кхалсаг вокха а эхь доаццаш вола бандит а хилар сайна бӀаргадолша йолча хана, шин дагара а волаш, даьна дукхьала хӀама ца доаккхаш лийлар ше.

Из дов, бакъдар аьлча, ший хаваца ларгӀа доагӀаш да, дале а, тахапара вай денош а хьеду цо. Ширача замалахьара юкъмоттиг тешъеннилга цӀакха цо хьахьоккхар аьнна а доацаш. Дизертира воккхагӀволча вошас—75 шу даьнача Махьмуда ший дагахьа а маха хьалхашка а Ӏоттараш ю Аьхмада, цо тайпан боккхагӀбарашка хаьтта хӀама а доацаш, ший даьна мотт тохарах. Даьсесаг ПаьтӀамат — лоалахошка ледкъ, Аьхмада хӀалакъяьй ше, маьрах яьккхай яхаш. Шаккхе а хьи йоккха саг — пенсионераш, пачхьалкхено Ӏалашвеш ва. Фуна юкъера бохам къайла хьу царна, сагото тӀаттатча хана цар вошаси мароа из пачхьалкхе лорае ца тигаро. Цхьабакъда, тай цӀаьхха в дӀехк. из доль хӀама дӀадоалаш латта шиьача замалахьара Ӏаьдалаш аллха цӀаьхха а дӀадовзийтар дукха дийца ца хилар. Къоначар, тахан ПаьтӀамата лодкъам чоааш барий уйла е еза.

...Цу хана баьхача нахах хӀаранена шаьра дег чу латт тӀемах йола йӀайда уйла. ХӀаьта цу уйланоцу тхьовра вай йийцача дулха «Чегалго Аьхмада хулгаш доагадеш санна боагаберобий-хьогӀ тӀехьагӀа баьраш, тӀеме денощкарча собмтеех дола хӀамаш книжкаш тӀара, душаш хизарах маро ца ховраш?

Тахан. Советски Ӏаьдала 60 шу дуза ди хьатӀаоттааш, ленински гварде сийлахьча гӀулакхашта сужие а долхаш, граждански Сийлахь-боккхача Дай-мехкен тӀемий салтий майралах доаххал е деш, вай, бӀарга се санна, лорае еза цар вахара нравствении принципаш. Александровски централа камерера большевика Дзержинске шоаш ма-ярра хоза яьеш йойца принципаш.

Цо яьхад, наьнацарча е дукхабезача, безача нахацарча безама шерагӀен чӀоагӀагӀен бола безам ший дагахьа болаш хила веза революционер. Дет чура из цӀена уйла чӀоагӀа я шийн моральни хьехамца: «Иштта вахе воагӀа хьо, иштта хила веза хьо». ХӀаьта из принципаш хана йоахадла хийнер, дега уйла шелъеннад.

А. ПОДОЛЬСКИЯ,
Къилбседа Кавказа АССР-аши гӀодда «Советская Россия» газета собственни корреспондент.

Дозазол дехьара

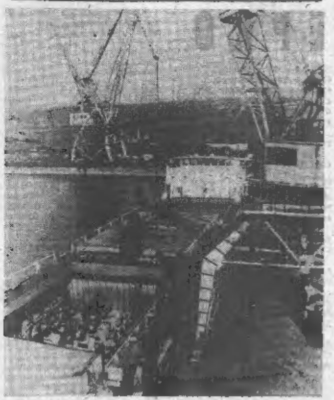

НРБ. «Дунайтранс» яха советско-болгарски транспортни товарищество болх бе йолаенай укх шера. Советски Дунайски пароходствон Болгарски хин пароходствон дӀа-юха хахьа деаӀ муьлхарч малагӀаш да а хьежа вӀашиӀ барт а бахьа юкъара шера планагӀа болх беш я. Хьанӣ шиӣ тайпара цаӀ йола «лотта.Ӏлен флот». Иштта цхьана болх беш юкъара хьашташ кхоачашдеш хиларо торо хулийт дуккха дикагӀа пайда эцаш кемаш леладе.

СУРТА ТӀА: Лом яхача лунейски порте болгарски машинаш йотташ латт.

БТА — ТАСС сурт.

«ЦӀЕЧА ЧЕПЕЛЕРА» НАХ

Будапешта гальна йоаццаш Дуная хий гонахьа в долаш улл Чепель яха гӀайре. ВНР эггара йоккхагӀа йола промышленни комплекс — Чепельски металлургически машинаш хьаю комбинат цу тӀа я. Комбината цехишка лоаладу болат, арахеца цӀи хезача «Икарусешта» лаьрхӀа оатхалаш, хьаю сиха болх бу станокаш.

Венграша деча курална пунэ йоакха цӀи я—«ЦӀе Чепель». 60 шу гаргга хьалхи цун болх лой гера бе а делла лаьттар 1919 шера ккайкаль хиина Венгерски советски республика лораеш. ТӀом хилале хьалхарча шерашка уж бар пролетариата классови къовсама юкъиг лелаеш, хӀаьта халкъа Ӏаьдала шерашка детӀаеча социалистически общество хьалъеча хьалхе лелаю отряд хилар цунах, дукха къахьегама боламаш цар дӀадоладаьд.

Венгре къахьегамхоша чӀоагӀа роьза хиина хьалдевцар «Сийлахь — боккхача Октябра 60 шу дизарга СССР лаьрхӀа дола экспортни заказаш хӀанал хьалха кхоачашде» яха Чепельски комбинате хьакхелла болам. Эррига республика нийсъяла йолаелар Октябра хьалхарча яхье хьалха латташа, цар цӀи берригача мехка яха яьлар.

Шлифовщик волча Суровец Ласлона хетачох къахьегамъ овсарле дегӀайоалаяра дӀоагӀа социалистически интенсификаций къахьегама рационализаций. Цо кулгалду инструментальщикий бригада — предприятера дикагӀчарех цаӀ. Цу бригадо доккха дакъа лоац комбинате шерра бахьжача «Дефекташ йоацаш бола кхахьегам» яхача боламе. Суровеца бригада дакъа юкъе ца долаш ваьар «ЦӀеча Чепело» «Бригада хӀара члено шера цаӀ мукъагӀа новаторски предложени ялар» яха болам баржар а. Яхье котвалара кӀезига ловрхӀам болаш лерхӀац Суровеца кулгалдеча инструментальщикаша кхыйола говзалш кхаерзаяр. Царех хӀаране лоамдевнал новкъоста говзал хьаӀоме. Цу гӀулакхо белгалдаккхал аттача дахьккхад дукха а производствени балхаш чакхдоахийта. Специалисташа даьча лоархӀамех йоккха тоннаж йола оборудовани вӀашагӀйоллаш Л. Суровеца бригада болх беча участко пятилетка чакхйоаллаш лургйола экономически пайда 17 миллион форинта гӀа дӀакхоачаргйа.

Кхоадь рузкъа нанчахъалкхен копилка чу тӀоргда, цо новкъостал дергда завод товеш эргаккха лархӀар чакхлаккха. Укх 1977-ча юбилейни шера комбината коллективо дош дениад плана совгӀа 700 миллион форинта чаьха продукци яла.

Къахьегам тӀа хьоккхам бевна Ӏаь чепельцаш. Укхаза чӀоагӀа йоакхо ю Венгерски социалистически болхлой парте XI съездо хьалхашка оттадаь керда саг - коммунистически общество хьаергйола саг хьалхеяр дӀадехилга вахаре кхоачашдаре.

ВСРП комитета секретара Тот Эрве лерхӀ, шиӣ иницикъахьегам — коллектив социально дегӀаяра лард. Укхаза боккха мах бу балхлой доттагӀала. ГӀулакхашца шерра дувц комбината къахьегама а юкъара а вахар. Советски Союзан социалистически мехкашкийи къахьегамхоша дӀадолаеаь дикадаш. Марксистско-ленински кхетам совбаккхар, буржуазни идеологеца къовсам лоаттабар массаза а керттера терко тӀайоалийта хӀама да комбината партийни организаце балха юкъе. Балхлоша - коммунисташа шефство ледаю къоначаспециалисташта, цар вӀашагӀхкетараш хул предприяте ветеранашца. «ЦӀеча Чепела» революционни а къахьегама а гӀулакхех дув.

Советски Союза лаьрхӀа дола заказаш хахал хьалха кхоачашдар сийлахьа в бекктокдаме а лекхар, къахьегама а политически а гӀулакхех доккха дакъа лацара низ бола стимул хиина дӀааттай укх юбилейни шера «ЦӀеча Чепела» хӀара болхлочунна.

К. ПУЧКОВ, (ТАСС).

КАЛЕЙДОСКОП

Небоскребаш яхье яьнай

Лаьттан участкай мах хаддавза лакхлуш хиларах эзарнеш тӀа - тӀа лаккагӀа хьаьлназа ца боалаш ба америкенаш. Укх тӀеххьарча ханналиц цу гӀулакха эггара тӀех яр Нью-Йоркера Дуней халкъашта юкъера торговни центр. 1974 шера хьалхара моттиг лаьккхар кхьукхеча америкенски городо — 110-эза вӀаштӀаръяь небоскреб хьалъьяча Чикагос. Цига дӀачуяхар «Сирс, Робак энд компани» яхача дукхача къамий корпораце штаб - квартира. 443 метт лакха яр адаик. Еррига а лаьрхӀеча 40,8 гектар дӀалоацача моттиге чутарвенна фирмера 16,5 эзар гӀуллакхера саг. Цар гӀулакх деш а 103 лифти 18 эскалатори.

Цхьабакъда цунна чаккйоалаш яц «небоскребий яхь». Иллинойс яхача штатерча город Баррингтоне хьалде доладеш да аьшкабетонах даь 120 этаж йола 490 метр лакха цӀенош. Тоьал тамашийна цӀи тиллай небоскребах — «Баррингтонски космически маха».

(АПН).

Бельмондо тӀем тӀа вода

«Хьайба» яха кинокомеди йоаккхаш ва французски актер Жан-Поль-Бельмондо. Цун турпал — Амос яха цӀи йола цӀокъ. Цхьан сиене эггара хьалха хӀама тоххашехьа а цӀокъ кӀагора дахийта везаш вар Бельмондо. Из къовсам дӀаболабеннача юхье цхьа минут яха мара лоакха хатар хулер: доряхенача Амоса тӀодашта юкъера хала хьаьлакх. Бельмондо. Цхьабакъда иштта моттиг нийсъеннача тӀеххьагӀа а хьаккхайкадир актера, каскадергара новкъостал а доаваш, цу тӀема се дуьхьала отта баадм болаш ва со аьнна.

(АПН).

Акселераци — американски Ӏаьдалагӏа

Нью-Йорка полице массехк ди даьккхал цхи шу хьанна нӀаьнк лочкъаваь зуламхо лохаш. Из хиннай... 12 шу хьина йиӀг. Берашна ловзаш лелача хана дӀадигад цо цӀеа юххера бер. Цул тӀеххьагӀа дайшка телефон а теха, — шо яхар дӀакхайкадаь цо царга — шийна кочи ши туфли эца 17 доллар аийхах цо царгара заралоацама...

(АПН).

ОКТЯБРА

60 ШУ ДИЗАРГА.

ВАЙ ЧЕХОСЛОВАЦКИ ДОТТАГӀИЙ ИЗДАТЕЛЬСТВАШКА

Чехословаке болх беш я шера юкъара тираж 80 миллион экземпляр йолаш 7000 книжка арахеца 56 издательство. ТӀеххьарча пхе шера цар арахийцад перевод яь 2720 книжка, царна — 677 советски эрсийн авторхой даран. ТӀеххьарча шерашка чехословацки издательствай балха тӀо дукхагӀа пайда боал социалистическа мехкашна вӀаши цхьана гӀулакхаш леладирах, къаьстта Советски Союзаца. Из СССР хетаь издаеш советски автораша ю переводаш дукхагӀа хиарда гучадаьнна Ӏаь. ТӀа-тӀа дукхагӀа арадуьл цхьаьна ду балхаш: знаней тайп-тайпарча доакъой книжкаш, альбомаш, наха хоатташ дола брошюраш. Социалистически нанчахъалкхений издательствашта юкъера цхьана леладу гӀулакхаш чӀоагӀлуш хилара къаьгга тешал да вордӀ мехка иьлан хиина арахьккхча фашизм йохаь 30 шу доалаш хиина «Коталон библиотека» яхача дуней халкъашта юкъерча книжкай сери. «Художественная литература» яхача московски, «Татран» яхача братиславски, «Одеон» яхача пражски издательствашка кийчъеш я эрсий, чешски, словацки классически произведеней библиотека. ЧӀоагӀа доттаьш я «Славенский писатела» — «Керда советски творчество» яхача издательства арахеца сери, цига йоккха моттиг дӀалоац СССР халкъий издархой книжкаша.

Дукха арадувл Сийлахьйоккхача Октябрьски революцеца, КПСС исторена, 1941 — 1945 шерашца хиннача Даймехка тӀема, 1945 шера бӀаьсти Советски Эскаро Чехословаки мукъазиккхара хетадь книжкаш. Наха чӀоагӀа хьаштдолаш а чехословацки издархоша СССР-ах, советски халкъа вахарах яза очеркаш, дувцарш, повесташ. Масала, дешархошта чӀоагӀа дезаденнад словацки прозаика Яна Козака «ЦӀай ӀаагӀар» яха СибаргӀа хиларах язда книжка.

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузаш арайоал 130 совгӀа издани. Царна юкъе В. И. Ленинах держе сочинениш, Л. И. Брежнева книжкаш, шит томах йола СССР истори, СССР дӀаьнга географически энциклопеди, и. кх. дӀ.

Советски литература чехословацки книжкаш дешачуьрга чешски, словацки меттала дукхаха яхача ца Ӏеш оригинале а кхоач. 1976 шера СССР-гара йийцар юкъара тираж шиъ ах миллион йола йиитта эзар цӀи йола тайп-тайпара книжкаш.

Дукха ха йоалаш Москве динача «Книжка прогрессан машарах гӀулакх ду» яхача дезагӀа дӀаййхьача Дуней халкъашта юкъерча книжкай ярмарке чешскии словацкии издательствашка цӀаькха а бахьанр Европе кхерамзлеи вӀаши цхьана гӀулакхаш леладарех Хельсински Совещане юххерча акто мӀ-яхара халкъашта юкъера культурни гӀулакхаш леладелга дегӀадоалалеча шоаш доккха дакъа юкъе хьоага, дуней мехкашта юкъера культурни бувзамаш хьинаре чӀоагӀлелга.

Цох а СССР-о Чехословакен культурни гӀулакхаш цхьана леладара кхыча дукхача аспектех а къаьхьа дир дукха ха йоалаш советски издархой группа Москве ЧССР посольства советский Грушковиц Михаиле вӀашагӀкхийтача. Къаьстта аьнча советски Нохч - ГӀалгӀайчен дика дешаш кӀезига дӀаэзар. Из къамаь дара бакъан дар Чехословакен кино деятелий группа НГӀАССР-е хилар. Нохчашен гӀалгӀашен хьаша тӀаэдар чӀоагӀа мах беш дийцар чехословацки доттагӀаша, хӀаьта шоай эргӀанна беза фусамдай вастта Чехословаке хьоашалгӀа а бийхар.

Грушковиц Михаила иштта дагадохийтар ЧССР-и НГӀАССР-и юкъера традиционни бувзамаш: революци йолаш Грозне большевикашта юкъе вар Чехерен Словакерен массехк коммунист, шоай аргӀанна Сийлахь-боккха Даймехка тӀом болаш чешкии словацкии партизаний отрядашка майра лийтар Нохч-ГӀалгӀайчен викалаш. Нов. Грушковица аьлар советско - чехословацки произведенеш — книжкаш, фильмаш, спектаклаш чешски, словацки, эрсий, нохчий, гӀалгӀай издархоша режиссераша, актераша, художникаша цхьана дакъа а лоацаш хьайча бакъахьа дар аьнна.

—Оаха чӀоагӀа кийчо ю башха-дечача цӀейна — Октябра кховаткъа шу дизара, — аьлар новкъоста Грушковица, — из тха цӀей, Чехословаке деррига халкъий цӀей а ма-дий.

ШЕРИПОВ Сулейбек.

СОВЕТСКИ МАШАРА ФОНД: ФУ КХОАЧАШДУ ЦО?

«Сердало» газета редакце декхарид укх деношка редакце веча хилар Советски машара фонда новкъостал дара республикански комиссе белхтоххама секретарь Василий Степанович Самарзин. Цунгара дийхар Советски машара фондах, цун фермах, цо кхоачашдеча гӀулакхех, машара фонд аласикъьинхара республикерча къахьетамхоша дечох дувцалга. Шийга даьча хаттаршта жоп делар цо.

— Маца, мичахьа духхьашха вӀашагӀйоаллд балайир машара фонд?

— Советски машара фонд советски общество шиӣ лоӀамагӀа вӀашагӀъелла юкъера организаци я.

Фонд вӀашагӀъеллай 1961 шера 27 апреле Советски Союза общественни организацей викалаща.

Советски машара фонда членаш я: машар лорабара Советски комитет, доазол арахьарча мехкашца зеладеча доттагӀалехи культурни бувзамий Советски Союза обществаш, Азеи Африкаи мехкашцарча цхьанбарта Советски комитет, Советски кхалнаьха Комитет, Ӏилмахой Советски пагуошски комитет, СССР кагирхой организацей Комитет, тӀема ветеранийи Советски комитет, СССР-ера ООН-а новкъостал дара Ассоциаци, ЦӀеча ЖӀаргеи ЦӀеча Ах беттеи обществай Союза исполком, Центросоюз.

ФОНДО ДЕ ЛЕРХӀАРАШИ ДЕКХАРАШИ

Дерригача дунен тӀа машар лорабари чӀоагӀбараи, халкъашта юкъера доттагӀал, вӀаши дагардар, барт-цхьоагӀо дегӀайоалаяра новкъостал деш йола, массане а деррига гера дӀадаккхара тӀехьа латта организацеш нах ахчанца хьаллацара лаьраӀа я Машара советски фонд.

Фондо новкъостал ду машар безача советски нахаи машара тӀехьа, машаре дазара тӀехьа, къовсаме дола паччахьалкхенашта юкъера дешаш машаре къоастадар тӀехьа латтача доазол дехьарча мехкашкарча организацештен, хӀаьта иштта дентелаштен юкъера бувзамаш а вӀашагӀкхетараш а шердара, машара гӀулакха духьала йоалача доазол дехьарча фондашца, организацешца, къаьсткъаьста болча нахаца гӀулакхаш леладу.

Фондо ахчанца новкъостал ду конгрессаш, конференцеш, семинараш, фестиваляш ярае: выставкаш оттаяра, машара тӀехьара халкъий болам шербательнии болам шербара, цар культурни образовательни болрам лакхбара тӀадерзадаь кхадола гӀулакхаш дара.

Машара Советски фондо средстваш тел машар лорабара, гера дӀадаккхара, ядерни гера ца мегийтара, ядерни энергех машара тӀехьа пайда эцара хьакъеэаьа Ӏилма тоххамаш дара, машари халкъашта юкъера доттагӀали чӀоагӀдеш йола монографеш, бюллетенеш, плакаташ, кинофильмаш, кхыйола материалаш арайкара.

Фондо интернациональни новкъостал ду империалистийи колонизаторийи агрессии политикана духьал, къамаш мукъадовлараи социальни прогрессан тӀехьа къовсам лоаттабеча Азерча, Африкерча, Латински Америкерча халкъашта.

ФОНДА СРЕДСТВАШ

Машара советски фонда средстваш хьаӀоа наха шоай лоӀаме хьателача хӀамеея. Уж вӀашагӀкхет советскии доазоз дехьарчеи организацешта а гражданашта а телача ахчах, кхыча совгӀатех, авторски гонорарех, изобретенеех лучах ахчах, фонда хьаенна искусство произведенеш дӀайоаржаярах а библиотекашта коллекцешта тӀера а доагӀачох, спектаклеш, концерташ оттадарах, сайре вахи ярах, ленеш ецарах, спортивни выступленеш ярах доагӀачох, кхыдарех.

Взносаш дӀакйю Госбанка эррига отделенешка. Грозне счет № 70096 я.

ГӀО ДАРА КОМИССЕШ

Фонда бериате декхараш толамца кхоачашдара городашка, районашка промышленни предприятешка, колхозашка, совхозашка, учреждешка, дешара заведенешка, творчески организацешка вӀашагӀъехк машара Советски фонда гӀо дара комиссеш. Царна юкъебохийт общественность партийни, профсоюзни, комсомольски организацей, кхалнаьха советий, иштта кхычар а викалаш, тӀема а къахьегама а ветеранаш. Цу комиссенна шиай болх бу кхыча общественни организацешца цхьана партийни органаца кулгал а деш. Из болх бу общественни хьисапе.

Городскойа районни комиссеяш юкъе хул 7-нагара 13-нега кхачалда саг. ХӀаьта предприятешен организацешен шоашта безарга хьежжа дукхагӀа хорж уж.

Машара фонда гӀо дара группаш вӀашагӀъехк цехашка, совхозий отделенешка, колхозий бригадашка, вузий факультетешка, кхычахьа. Покха йоацача коллективашка фонда уполномоченне хорж.

Комиссей членаш чӀоагӀбу парте городской, районни комитетий бюрой заседанешка, парткомашка, партийни организацешка. Комиссе членаша председатели секретари хорж. Ше деш йола гӀулакхаш комиссе вахага дӀадовийт келайоазонга, радиога гӀолла.

КОМИССЕЙ ДЕКХАРАШ

Машара советски фонда комиссей керттера декхараш да:

— кхыча общественни организацешца цхьана КПСС-ен Советски правительстван машара арахьара политика дӀайовзийтар, советски патриотизман пролетарски интернационализман хьехамца къахьегамхошта кхетам балар:

— империализма агрессиен гӀулакхашта духьал, машар лорабари чӀоагӀбараи тӀехьа, халкъашта юкъера доттагӀал, вӀаши дагардар, барт-цхьоагӀо чӀоагӀъяра тӀехьа къовсам лоаттабеча доазол дехьарча болхлоштен организацештен машара Советски фондо ду материальни новкъостал дӀадовзийтар;

— къахьегамхой коллективаша, творчески объединенеша, хӀаьта иштта къаьст-къаьстача наха а машара фонда луш дар вӀашагӀтохар, машара фонда ахча телача наха деш дола патриотически, интернациональни гӀулакхаш дукхахьашка дӀадовзийтар.

— Предприятешка, колхозашка, совхозашка, дешара заведенешка, учреждешка беча балха формаши методаши малагӀаш я?

— Беррига балх бу партийни организацешца кулгал а деш кхыча общественни организацешен боахамий кулгалдоацен цхьана. КПСС XXV съезда решенеш толамца кхоачашъярах йола беседаш ю, лекцеш ю, тематически сайреш, собранеш, митингаш ю, интернациональни доттагӀала тӀехьа вӀашагӀкхетараш ду, машара вахте оттара, субботникаш, воскресникаш дара, цхьан дийнахьа доагӀа алапи машара фонде дӀачуйдалара тӀахьехаш ду. Цхьайолча предприятешен гӀишлошъеча организацешен бригадана, участкана, сменана юкъе дӀахабу турпалош, космонавташ, цӀи хеза нах. Цаьна бахьан шоай са дӀаденнараш, цоьна доагӀа алапи машара фонде дӀачулургдолаш.

Рационализаторски предложенеех доагӀачох дола дакъа машара фонде доийтаргдолаш кхамадлаш ду рационализаторашцеи изобретателашцеи. Машара фонда премеш, гонорар, кхыйола доходаш ялара нах тӀахьех.

Шоай дашила везам машара фонда лургдоацан лаьрххӀа йола рейсаш ю транспортни организацешта.

Клубий болхлоша художественни самодеятельноста концерташ увттаду мах а боаккхаш, цига хьаӀайкар машара фонде дӀачулургдолаш.

Балха боаца бола нах юкъесаре уж бахкача партеи правительстваи машар беза арахьара политика дӀайовзийташ беседаш ю, цар машара фонда юкъе дакъа лацара тӀахьех.

Цу фонда ахчанца новкъостал дара тӀахьех вузий, дешара юкъерча специальни заведенеи, училищей, школай преподавателаш, студенташ, дешархой, медицински учреждений болхлой, больницешкара, санаторешкара уйахой, курорташка саьоӀареш.

Физкультурни организацешца футбольни матчаш, гимнастий мероприятеш ю, кхыдараш ду, цига хьадаьккхар машара фонда дӀачулургдолаш.

НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША МАШАРА ФОНДА ЮКЪЕ ЛОАЦА ДАКЪА ДУВЦАЛ

— Вай республика еррига районашкарча городашкарча тайп-тайпарча наха дакъа лоац машара фонда юкъе. Ветерана шиӣ пенсех, ахча лу, дешархочо—гиша аьшк, макулатура гулъярах, болхлочо — балха ди чакхдаьннача тӀехьагӀа массехк сахьата е бӀарчача дийнахьа къахьегарах, студента гӀишлошъеча отряде болх барах дешачоа дакъа лу машара фонде. Иштта кхычар а дакъа лоац машара гӀулакха юкъе цу фонде гӀолла.

1976 шера республика къахьегамхоша машара фонде дӀачуделар 200 эзар сом. Предприятей, колхозий, совхозий коллективаша тела йоккхий взносаш юкъа йиш яр. Масела, духхьала цхьан Шелковски районо дӀадехача шера цу фонде дӀачуделар 20798 сом, укх шера 8 бетта — 20577 сом.

Машара тӀехьабаркйн машара Советски фонда юкъе дакъа лоацарйа хиннача республикански активо общественни организацеш гӀахьийхар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизари машарах дола ленински декрет яздаьнна 60 шу дизара машара а дуней халкъашта юкъе барт-цхьоагӀа хилара а идеаш шерра дӀайовзийтаи, вай партеи правительстваи машар беза арахьара политика йовшхаш болх беш, къахьегамхошта интернациональни патриотически кхетам луш белгалдаккхара.

Актива республика къахьегамхой тӀахьийхар дунен машар чӀоагӀбара, лорабара, халкъашта юкъера доттагӀал, вӀаши дагарду дика гӀулакхаш шердара кхы а чӀоагӀагӀа новкъостал дар духьа машара Советски фонда юкъе дукхагӀа дакъа лацара.

Вай мехкахо — дунен чемпион

Дунен халкъашта юкъерча яхьашка тӀа-тӀа дукхагӀа толамаш даха болабенна Нохч-ГӀалгӀайчен спортсменаш. Царех дукхагӀдараш РСФСР заслуженни тренера Багаев Деге Ӏомабеча шиӣ лоӀамагӀа вӀалтохаргах летаршна дуьнадемна да.

Иштта 21-ча октябре дехз Швейцарерча г. Лозанне чакхйоаккхаш хиннача шиӣ лоӀамагӀа вӀалтохаргах летара йолча дунен чемпионата 100 килограммага кхачалца дозал долча атлеташта юкъе вар Грознера дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастер Бисултанов Асланбек.

Хьалхарча вӀашагӀкхетарашка дехз эшар фуд ца хоаш хьаьена Асланбек толаме финалага кхьачар. ХӀаьта цига цунна духьала латташ вар ГДР-ра цӀи хеза атлет Х. Бюттнер. Цхьабакъда вай мехкахочун говзал дикка лакхагӀа хилар. Цхьайтта очко совлен а йоаккхаш котаьвлар из.

Иштта Нохч-ГӀалгӀайчен спорта исторе шиӣ лоӀамагӀа вӀалтохаргах летара хьалхара дунен чемпион хилар вай мехкахочох.

М. САЛМАНОВ.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ШАХМАТАШ

Гороэерча шахматни клубе дӀахьош я маӀача наьхен кхалнаьхен шахматех ловзара республика чемпионаташ.

МаӀача наьха турнире чакхьяьнай 7 тур. Баккъа, спорта мастер В. Дорошкевич кӀезаза лайна, хӀаьта хьагучох из хьалхаваьнна — 9-нех ворхӀ очко я пунта. ВорхӀ парти лайзачул тӀехьагӀа 5,5 очко я къоначча спорта мастера В. Хаита. «Урожай» ДСО спортсменаца В. Джанар-Алиевца ловзаш духхьашха йийшр цхьоалагӀа разряд йола В. Брюзгин.

• • •

Кхалнаьха чемпионате далхьлоацаш 12-тха доакъашхо я. ХӀана гӀулакхаш эггара дикагӀа лел Межидова Мариинай. Пхи парти лайзачул тӀехьагӀа пхи очко я цун. Иштта аьттува болаш лов 3 очко йола Т. Маякова я.

Турнире кхычарел тӀехьагӀа юкъеена я дӀадахача шерара республика чемпионка Л. Шматова. Шие вӀашагӀкхетаре шиъ очко яьккхай цо.

Турнир дӀахо йодаш я.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Керда Ӏилман болх

Нохч - ГӀалгӀайчен истори дезарашта дика совгӀат даьд исторически Ӏилмай кандидата Мужухоев Макшарипа «Юкъерча бӀаьшерешкарча ГӀалгӀайчен материальни культура» яха книжка арахийцача республикански книжни издательствос.

Цу книжкана юкъедахаш дуненча шерашка ГӀалгӀайчен лоаманга экспедицешка ухаш цо ше даьча Ӏилман тохкамий, шийна хьалха цу лоархӀамеча проблема шеддайола оагӀонаш Ӏомаьча Ӏилмахошта нагорӀдаьннарий лергӀа даь доле дукха эдемнараш выводаш. Ала доагӀа М. Мужухоева хьалха юкъерча бӀаьшерешкарча лоаман ГӀалгӀайчен материальни культура дегӀаалари доаш бӀарча хьа а цӀена цхьаккха Ӏилмахочо ца теххалта. Кердача книжкана безам тӀеоваш да Ӏилмахошта вӀеазага е хьуметтеи вӀалла а йоазош йоаца архитектурни археологически объекташ авторо тохкаш хилар.

Цу кердача Ӏилман балхо торо лу дӀахьача замалахьа гӀалгӀай материальни культура дегӀаалар миштта хинна довзара совгӀа цар общественни дахар саккетана бовзам бола а. Цудаьа Ӏилмахошта, студенташта — вайнаьха историе Ӏомадеш мел барашта дика новкъадергда из книжка.

С. ПАРЧИЕВ.

Наьха аьттон духьа

Цхьа бутт совгӀа ха я вай республика городашкеи юрташкеи сберегательни кассай балха хетадаь общественни хьажар чакхдоаккхаш латта. Цул керттера декхар да сберкассай болх лерттӀа вӀаштӀехьбаккхара новкъарле еш дола гӀулакхаш гучадахар а уж дӀададар а.

Хьажар чакхдоаккхача юкъе цун балха кулгалде вӀашагӀъеллай республикански комиссей. ХӀанзе а ши заседани чакхьяьккхай цу комиссе. Цига хьажар долча юкъагӀа чакхдаха лерхӀеш дола гӀулакхаш белгалдарпа цхьана дийнад Шалински, Гудермесски, Урус-Мартановски районашкарча сберкассай болх вӀаштӀехьбаккхараи из дӀахо тоабараи дезарех.

Республикански хьажара гӀо дергда сберкассашта наха деш дола гӀулакх лакхагӀча боларта дайхара.

С. ПАРЧИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ! ДӀАДОЛАДЕННАД 1978 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувзама еррига отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорте, гӀишлошъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржалеча общественни уполномоченнешка а гӀолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сом 12 кепиги; ах бетта — 1 сом 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 ОКТЯБРЬ I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — ӀуӀранара гимнастика. 9.30 — «Хождение по мукам» яхача А. Толстой из цӀи йолча романах даьккха телевизионни дукха серийни художественни фильм. 5-гӀа сери. 10.35 — «Хьайе тхоца, хьене оаха сиеда, хьайе тхо дикагӀа». Германски Демократически Республикера передача. 11.00 — «Городаш нахьяннача циклацара «Мурманск» яха телевизионни документальни фильм. 14.30 — «Со Советски болало ваьхха телевизионни документальни фильм. 15.25 — Н. Островский. «Миштта чӀоатӀделар болат». 16.15 — «Объектив». 16.45 — «Москвичий балха тешам». 17.15 — «Орленок» яхача телестуде концертни зал. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Котало» яха передача дӀахьу Советски Союза шозза Турпала, Эскара инарала Батова. 18.45 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, гӀалгӀай меттала). 19.05 — «Пропагандист» — пятилеткена». СССР Конституци Ӏомаеш Ленински района пропагандисташа беча балха опытацера. 19.30 — Исторически лоархӀам бола документ. 19.45 — «Хождение по мукам» яхача А. Толстой из цӀи йолча романах даьккха телевизионни дукха серийни художественни фильма премьера. 6-гӀа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Халкъа творчества дунен халкъашта юкъера 2-ча телевизионни фестивала призаш еша Польше, Монголе, Испане, Греце. «СедаӀад» яха программа. ТӀехьагӀча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Бригадир» яха телевизионни документальни фильм. 18.15 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гӀалгӀай меттала). 18.30 — «Сатирически объектив». 18.45 — СССР Паччахьалкхен Академически Доккхача театра артистий концерт. 19.30 — Киножурнал. 19.40 — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара толамашца вакхагӀоргда. «Буровиший гӀулакхаш» (гӀалгӀай меттала). 20.00 — СССР вохал долча республикай денош. Эстонски ССР. Кинопрограмма.

26 ОКТЯБРЬ I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — ӀуӀранара гимнастика. 9.30 — А. Толстой из цӀи йолча романах даьккха «Хождение по мукам» яха телевизионни дукха серийни художественни фильм. 6-гӀа сери. 10.45 — «Кинопутьбарзой клуб». 14.30 — Документальни фильмий программа. 15.05 — «Хиира кӀалхьа город лохаш бараш» яха берашта дола художественни фильм. 16.15 — «Ӏилма-техни». 16.45 — «Зурманаш, шоаш дола моттиг къайовзийта». 17.30 — Юбилейни вахта — толаме чакхъяккха «Усть-Илимска ГЭС». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга. Советски Росси. Передача юкъе дакъа лоацаш ва КПСС Центральни Комитета Политбюро членалла вола кандидат, РСФСР Министрий Совета председатель Соломенцев. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Искусства мастераш». СССР халкъа артист Лавров. 23.00 — «Спортлото» тираж. ТӀехьагӀча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Советаши вахари». СССР Конституце Ӏомаю. 18.15 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.35 — «Хьайбаш лелалара кхаьстта терхам тӀабехийта. Сунженски района «Путь к коммунизму» яха колхоз (гӀалгӀай меттала). 18.55 — Киножурнал. 19.05 — Концерт. 20.05 — «Дешархой сахьат» яха телевизионни документальни фильм.

РАДИО

25 ОКТЯБРЬ

7.20 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.26 — «Сердало» газета обзор. 7.32 — Ашараш. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ашараш (гӀалгӀай меттала). 8.45 — СССР Конституци Ӏомаю. 9.15 — «Тха почта» (нохчий меттала). 9.30 — «Къона замахо» (гӀалгӀай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала). 18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гӀолла). 18.50 — Ашараш.

26 ОКТЯБРЬ

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.26 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.32 — Ашараш (гӀалгӀай меттала). 8.25 — Хоамаш. 8.35 — «ДӀахахча замах юхедисача дунен гӀулакхашна чолла общественна духьалара гӀулакхаш леладар». Республика кухьарча гӀулакхий министра заместитела Могутнова беседа (гӀалгӀай меттала). 8.50 — Нохч-ГӀалгӀай АССР профтехобразованен заслуженни мастера Горбаковйна дола музыкальни радиомоарша (гӀалгӀай меттала). 9.15 — «Вахарцара бӀаьха нихь». Водителах Саклинах йола зарисовка. 9.35 — «Барттайцача дезаде» (гӀалгӀай меттала). 9.50 — Ашараш. 16.00 — «Алкоголь а дега хула химически лазар а». Медицински Ӏилмай кандидата Бакуленкой беседа (нохчий меттала). 16.15 — «Халкъа тӀахьожам дӀахо хьош бу». Мичурина цӀерагӀча совхозера передача (гӀалгӀай меттала). 16.30 — Юбилейни вахта толаме чакхъяккха «Социалистически яхь хьалла латтар» «Нефтехимремонтстрой» тресте № 4 йолча ремонтно-гӀишлошъеча управленера передача (гӀалгӀай меттала). 16.45 — Юкъарчу хьайбашка доакъарий кхоачам а болаш хӀайта Ӏа даккхийта. Грозненски районера передача (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

Хенахтсам

Тахан республике гӀолен Грозней хувалуш мохаш а йолаш, йоачан а йоалаш, хьалбасела-малхбузехьара секунде 3 — 7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 1 — 6, Грозне 3 — 5 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана мохаш а йолаш, йоачан а йоалаш, дохк а доалалаш хилен фегара температура бийсана 0 — 5 градус шелал йолаш дийнахьа 7 — 12 градус йӀовхал йолаш хила тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; белхтоххамасекретара — 3-34-38; партийни вахареи культурани отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехьий отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорсе — 2-88-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-88-88.

Газет арадувл шинарей, ерей, шоаттей денношка

СФ02457. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского 92. Заказ № 7802.